

**Landmans zakboekje, of den onontbeerlyken vee doctor :
zynde een verzameling van verscheide beproefde middelen,
zoo ter geneezing van paarden als van het rundvee**

<https://hdl.handle.net/1874/31837>

VOORREDE N.

WAARDE LANDGENOOTEN!

Ik biede Ulieden hier aan een Bundeltje Geneesmiddelen, meest zoo door myn Vader zaliger als door my zelfs met goed succes geprobeerd, en dat onder den Tytel van LANDMANS ZAKBOEKJE of den onöntbeerlyken VEE DOCTOR, bevattende in zig een beknopt Onderwys ter bereiding van veelerleije Geneesmiddelen, voor verscheidene Ziekten en Gebreeken der PAARDEN en RUNDVEE.

Ik wil my geensints onleedig houden om, in navolging veeler Schryveren, dit myn Werkje met eene lange Voorreeden op te cieren, denkende aan het Spreekwoord: Dat goede Waar zig zelve pryst, moetende ik alleen maar zeggen: dat hetzelfde geschikt is om den onkundigen of minvermogenden Landman op eene beknopte wyze te onderrigten, hoe by in de meeste voorkomende ongesteld-

*beden van zyn Vee, hetzelfde met geringe
kosten zelfs kan geneezen, zonder altyd
verplicht te zyn na den Smit of Vee-Arts
te loopen, om voor groot Geld geholpen
te worden.*

*Zie daar dan, Waarde Meedeburge-
ren! wat ik U leden in dit kort Bestek
te zeggen had; gebruikt dan dit myn
Werk met nut en voordeel, en ik zal
my mynen Arbeid dubbeld beloond agten.*

Uw genegen Meedeburger

F. VERHORST.

LANDMANS ZAKBOEKJE,

OF DEN ONÖNTBEERELYKEN

VEE DOCTOR,

Zynde een Verzameling van verscheide be-
proefde Middelen, zoo ter Geneezing
van PAARDEN als van het
RUNDVEE.

EERSTE STUKJE.

REMEDIIEN VOOR PAARDEN.

Voor den Drocs.

An deeze Ziekte zyn niet alleen meest alle de jonge Paarden, maar ook somtyds de Ouden onderworpen, wordende zy hier door van de overtollige kwaade slossen ontlast. Dezelve is drieërlei, als: 1. Wanneer de Kwaal zig door de Neus komt te ontlasten. 2. Als het Paard een koude gevat hebbende na bezweet te zyn geweest. 3. Wanneer het kwaad besmerlyk is.

Voor de eerste soort, wanneer die zig van zelfs door de Neus komt te ontlasten, laat men

de Natuur geworden, alleenlyk geeft men ze het gewoone Droespoeder, aldus bereid: Neemt *Duivelsdrek* (*Asfa Fetida*) en *Fenegriek*, van elks een Once gepulvriseerd, gedeeld in vier gelijke deelen, doet 'er dagelyks een deel van onder wat drooge *Zemelen*, en zet 't het Paard voor, moettende zoo lange vasten tot door honger tot eeten gedwongen word. Anders kan men ook de *Zemels* agterlaattende, het voorisz. Poeder met *Honing* en *Roggemeel* tot een Pil kneeden, en die ingeeven. Dog by aldien het Hoofd verstoppt is: neemt een Once *Peter-Olie*, sopt hier in twee Gansenschaften, en steekt ze geduurende een uur lang het Paard in de Neus. Of neemt een vierde pint *Azyn*, twee oncen *Olyf-Olie* en twee *Eijerdoorns*, samen wel geklopt, waar van men het dagelyks een paar lepels in de Neus zal spuiten, en hier op twee uren laaten vasten. Of laat een maatje *Garst* in Water gaar kookken, giet 't nat 'er af, doet de *Garst* zoo heet als lybaar is in een mondzak, hangt dit het Paard een uur lang om de Kop, op dat de Waassem in de Neus zou trekken.

By aldien 'er eenige zwelling aan de Keel ontfont, zal men die sineeren met de volgende Zalf: Neemt *Laurier-Olie* en versche *Booster* van elks een once, *Althea Zalf* twee oncen, alles koud samen gemengd, tweemaal daags 'er de klieren meede gesmeert en braaf ingewreeven.

Ten tweeden: Wanneer het Paard de Droes door verhitting, en daaröpgevolgde koude gekregen heeft, zoo zal men het terstond Aderlaaten, en een Klisteer zetten van laauw *Zemelwater*: Ook bereid het de navolgende Drank: Neemt *Schorfoneer* en *Chicory Wortels*, van elks een handvol klein gesneeden, gemaalen *Zoethout* en

Rozenboning, van elks vier oncen, *Anys*- en *Corianderzaad* twee dragma's van elks, laat dit samen in een kan *Water* kooken tot op de helft, dan doorgedaan, en dit het Paard in twee reizen ingegeeven. Neemt ook een roomer *Wyn-Azyn*, een halve dragma fyne *Peper*, een roomer *Reegenwater*, en een halve vingerhoed *Mostertzaad* saamen gemengd, en spuit 'er het dagelyks twee lepels van in de Neus.

De derde Droes is geheel kwaadaartig, en word daarom te regt de *Kwaade* genoemd; de teekens zyn de volgende: 1. Verharde knobbels onder de Keel. 2. Uit de Neus komt een stinkende geele of groenagtige stoffe zig als schuim vertoonende. Deze *Kwaal* is zeer besmettend en word zeldzaam geneezen, egter kan men de volgende Remedien beproeven: Voor eerst zal men het Paard Aderlaten, en met *Zemelwater* drie dagen agtereen klistieren; ook steekt men een Dragt aan de Borst, ten einde de kwaade humeuren af te leiden. Vervolgens bereid men het volgende Poeder: Neemt *Bakelaar*, *Genzian*, *Mirrbe*, geraspte *Hertsboorn*, *Enula Campana* van elks vier oncen, *Zedoar*, *Anys* en *Komyn* van elks twee oncen, *Kaneel* een halve once, *Kruidnagels* twee dragma's, en *Papaver Zaad* twee oncen. Dit alles samen gepulveriseerd, waar van men dagelyks twee oncen in een vierde pint *Witte Wyn* roerd, en ingeeft. Belangende nu de knobbels, ze komen zelden tot zweeringen, derhalven moet men die zoeken te verdryven met het volgende Middel: Neemt *Peter-Olie*, *Beijen-Olie*, *Euphorbium*, *Lyn-Olie*, *Aluin* en *Pek* van elks twee oncen, samen gesmolten, waar mee men dagelyks wat met een borsteltje, zoo heet lybaar is, over dezelve

REMEDIIEN

lineert, ten einde zoude verdroogen en verdwynen.

Remedie voor den Hoest.

Neemt gestoote *Gengber* vier loot, *Boom-Olie* een maatje, *Witte Honing* agt loot, gepoederde *Zevenboom* anderhalve vingergreep, laam gemengd, en het Paard ingegeven.

Anders.

Neemt *Carduus Benedictus*, *Hyzop*, *Fenzgriek* Zaad van elks zes oncen, *Zoetbont*, *Gneverbessen* en *Erula Campana* van elks vyf oncen, *Cardamon* en *Gentiaan* van beide drie oncen, *Anys*, *Komyn* en *Venkelzaad* van elks anderhalve once, *Kaneel* en *Nootmuscaat* een halve once, en levendige *Zwavel* een half pond, samen gesamen gepulvriseerd, en dagelyks het Paard twee oncen met een pint laauw *Bier* ingegeven, en hier op vier uren laten vasten; dit herhaald men om de veertien dagen.

Pillen voor den Hoest.

Neemt *Bloem van Zwavel* vier oncen, *Groene Anys* twee oncen, *Zoetbont*, *Bakelaar* en *The-riaak* van elks vier oncen, *Zuiker* zes oncen, samen gepulvriseerd, word met vier *Eijeren* en agt oncen *Olyf-Olie* wel onderëen geroerd, maakt dan met gemaalen *Zoetbont* Pillen ter grootte van een *Hoender-Ey*, waar van men dagelyks het Paard 'er één, met een musje *Witte Wyn* ingeeft, en 'er een uur op doet vasten.

Voor een Verouderde Hoest.

Neemt drie pond *Zwavel*, en een stuk *Izer* ter zwaarte van vyf à zes pond, maakt het *Izer* gloeiend heet, en houd het boven een *Emmer* met *Water* tegen de *Zwavel*, op dat die smelte en in het *Water* na den grond zinket; dit gedaan zynde neemt de *Zwavel* uit den *Emmer*, laat ze droogen, en pulvrifeerd ze zoo fyn u mogelyk is; geeft het Paard van dit Poeder dagelyks gedurende vyf à zes weeken anderhalf once in onder wat nat gemaakte *Zemelen*, en doet het alle morgens een fles van het voornoemde *Zwavelwater* drinken.

Remedie voor de Vyver.

Deeze Ziekte ontstaat gemeenlyk wanneer het Paard doorheet gereeden zynde, te schielyk koud werd, zynde de voornaamste teekens: 1. Dat de Keel van onder hart en zeer droog is, ook niet kan pissen. 2. Een groote pyn en ontstentische heeft. Voor eerst zal men de beide Kaakenbeenen zeer sterk wryven, daar na onder de Tong en in beide Ooren Aderlaaten; voorts met een Hoedenaald door de Neus stooten, en in de Neusgaaten wat *Zout* en *Peper* blaazen. Sommige breeken de Vyver aan den Hals, dog dit is niet alleen onnoodig maar zelfs gevaarlyk, dewyl daar somtyds groote zwelling en zweeringen uit ontstaan zyn; zelfs heeft men 'er gezien, die gedurende haar gantsche leven een styven Hals behouden hebben. Verders bereid men de volgende Drank: Neemt een pint *Witte Wyn*, een geraspte *Nootmuscaat*, een loot *Zeven*,

venboom en drie *Eijerdoorns* samen gemengd, en warm ingegeven. Men kan het ook *Klisteren* met laauw *Zemelwater*.

Anders.

Of mengd een pint *Witte Wyn* met een halve pint warm *Varkensbloed*, kookt hier in een vierde pond *Honing*, en een handvol *Wynruit*, dan door een doek gegooten en het Paard dit vogt ingegeven. Indien men nu eenige hardigheid bespeurd, het welk zig als een witte *Sneeuw* die in de lengte leid vertoond, zoo zal men de plaats met een *Vlym* openen, en 'er dit *Vleesch* uittrekken, wryft het dan om te zuiveren met *Zout*, en legt vervolgens deeze *Pap* 'er op. Neemt drie loot *Harst*, zes loot *Garstenmeel*, gekookt in *Rooden Wyn*, en verbind de *Wonde* met wicken in *Olie*, *Water* en *Zout* nat gemaakt.

Een Klister.

Doet in een aarde pot een pint heet *Water*, roerd 'er in twee lepels *Honing*, en een handvol *Tarwe Zemels*, laat het dus twee uren wel toegedekt weken, dan door een doek gegooten, en met een *Spuit* het Paard meede geklisterd. Voornoemde *Zemelwater* zonder *Honing* is ook een uitneemende *Drank* voor een ziek Paard, dewyl dit hetzelfde zeer verkoeld, koomende de meeste ongesteldheden door een inwendige brand voort.

Een ander.

Neemt een pint warme *Zoetemelk*, vier oncen *Olyf Olie* samen gemengd, en 'er het Paard meede geklisterd.

Nog

Nog anders.

Neemt drie oncen *Olyf-Olie*, een pint laauw *Water*, een dragma *Aloë Poeder*, vier lood *Honing* en twee *Eijerdoorns* samen gemengd. Deeze *Klisteer* is zeer pynstillend.

Een Windbreekende Klisteer.

Neemt zes handvollen *Salie*, gekookt in drie pond *Rooden Wyn* tot op een derde, giet het nat daar na door een doek, voegt'er by een half pond versche *Boter*, en een maatje *Olyf-Olie*, moetende tamelyk warm gebruikt worden.

Een Klisteer voor allerlei Hoofdgebreeken.

Neemt *Salie*, *Wynruit* en *Roosmaryn*, van elks vier handvollen, kookt die in drie kannen *Water* tot op de helft, giet het dan door een doek, voegt'er by een half pond *Zoete Amandel-Olie*, en een half lood gepulvriseerde *Campher*, moet tamelyk warm gebruikt worden.

Voor het Pleuris.

Het *Pleuris* is een ontsteeking van het *Ribbevlies*, met groote pyn, veroorzaakt van een fluxie van heet en galagtig *Bloed*. De teekens zyn hardigheid onder de *Keel*, en droogte in de zelve, gaande het *Paard* dikwils leggen, staat weer op en steund sterk. Hier voor zal men het terstond *Aderlaaten*, het geen men nog na gelang van omstandigheden twee- à driemaal herhaald; intuschen bereid men de volgende
Drank.

Drank : Neemt een handvol *Wynruit*, een once *Drop van Zoehout*, anderhalf lood *Robarber* en *Olyf-Olie*, vier *Eyerdoorns* en een pint *Vers Bier*, samen wel vermengd zynde, word zulks het Paard bloed laauw ingegeeven, en hier op een uur laten vasten ; dit herhaald men twee à drie dagen agtereen.

Voor een Paard dat niet kan Pisen.

Als het een Merry is giet het kruis vol *Genever*, die men met een zwavel in den brand steekt, en zoo lang laat branden tot ze uitgaat, het geen het Paard geen hinder doet, moettende vervolgens wel in het Strooi gezet worden.

Anders.

Neemt drie *Eyeren* met het Wit en een vierde pint *Brandewyn* of sterke *Genever*, klopt dit wel onderen, en geeft dit het Paard in, waarop het terstont moet draaven tot het begint warm te worden, egter in apt neemende men van tyd tot tyd eens ophoud, en het tot pisen aanport, daar na zal men het op Stal en wel in het Strooi zetten, braaf toedekken en wat laten rusten. Deeze Remedie is meede goed voor de Buikpyn.

Nog anders.

Neemt voor drie Stuivers gepulvriseerde *Laar-beeren*, laat die in een pint *Water* kooken ; doet er een glas *Bier* by, en geeft het bloed laauw in. NB. Zoo het Paard geen Merry is, kan men wat *Peper* en *Zout* in de Schacht steeken. Of laat twee oncen *Salpeter* smelten in een pint *Witte Wyn* ;

Wyn; dit ingegeven, en het daarop wat laten
stappen, is meede goed.

Voor de Buikpyn of het Choleryk.

De teekens zyn dat de Paarden veel gaan leg-
gen, dan weer opstaan, steunen, en dikwils om-
zien naar den Buik daar zy de pyn hebben: Hier
voor zal men ze het volgende ingeeven: Neemt
een bierglas *Genever*, en een lepel gemaale *Pe-
per*, samen gemengd; na het gebruik van dit
Middel moeten zy een quartier uurs gereeden
worden.

Anders.

Neemt *Zevenboom* en *Tberiakel* van elks een
once, *Anys* en *Venkelzaad* een vierde pond,
Brandewyn een halve pint, saamen in twee kan-
nen versch *Bier* laaten kooken tot op de helft,
dan door een doek gegooten, en in twee reizen
ingegeeven.

Nog anders.

Of mengd een glas *Brandewyn*, een half glas
Olyf-Olie, en een geraspte *Nootmuscaat*, samen
ingegeeven, en hierop een quartier uurs gereeden.

Voor Wormen in de Maag.

Neemt *Alsem*, *Bakelaar*, *Coloquint*, *Zeneble-
doren* en *Zeevsaad* van elks een once, *Calmus*
en *Zoethout* drie en een half lood, samen in twee
kannen *Bier* gekookt, dan door een doek gegoo-
ten, en in drie reizen ingegeven.

Anders.

Neemt een stuk *Zwavel* ter grootte van een half pond, laat dit tusſchen een heete *Vuurtang* in een *Emmer Water* ſmelten, giet het dan door een *Zeeſ*; tot op een *Kan* van dit *Zwavelwater*, neemt een lood *Aloë*, een once *Coloquint*, en een half lood gebrande *Eijerſchualen*. laat dit ſamen tot op de helft verkooſen, dan doorgedaan, en dit ingegeven. Agt uren daar na zal men het *Paard* met het volgende *Kliſteeren*: Neemt een pint verſche *Koemelk*, een half pond wel geſchuimde *Honing* en zes *Eijerdoorns*, wel door een geklopt.

Voor een Paard dat Bloed piſt.

Neemt een handvol *Tarwebloem*, in een pint verſche *Melk* gekookt, en geeft het in. Of neemt vier *Eijerdoorns*, een pint *Zoete Melk*, vyf lepels *Honing* en een handvol *Wytenmeel*, ſamen gekookt en wel geroerd; dit vier dagen agtereen *bloedlaauw* ingegeven.

Anders.

Doet het *Paard* *Aderlaaten*, en bereid het de volgende *Drank*: Neemt vier oncen *Honing*, *Anys*, *Coriander*, *Theriakel* en *Zoetbout* van elks twee oncen, ſamen in een pint *Rooden Wyn* gekookt, dan doorgedaan, en in twee reizen ingegeven.

Wynruis, famen zagt laten trekken op een weinig vuur, dan doorgedaan en het Paard ingegeven, waarmede men drie dagen continueert.

Anders.

Neemt een pond *Olyf-Olie*, met even zoo veel versche *Koemelk* gemengd, laat dit een weinig warm worden, en geeft het Paard in, na dat he alvorens twee uren gevestigd heeft, ryd het na een quartier uurs stapvoets af, laa he dan weer twee uren vasten; Wyders geeft het geen *Haver* maar natte *Zemelen*, en laat het *Zemelwater* drinken. Of anders: Kneed een deel *Roggenmeel* met *Honing* tot een Koek, doet het in een Emmer, daar telkens het Water op giende als het Paard zal drinken; deeze Drank is in die Ziekte extra goed.

Voor een Schel op het Oog.

Neemt voor vier duiten *Blaauwe Vitriool*, dit moet men dagelyks twee à drie minuten in het Oog doen, het zelve vast toefluitende, wanneer men het'er weer laat uitvallen; dit herhaald men tot het geneezen is.

Een Vlek op het Oog.

Hier voor zal men dagelyks een weinig fyn gestoote *Kandyzuiker* het Paard in 't Oog blaazen.

Oogontsteking.

De teekens zyn; dat het Oog rood, brandig, en gezwollen is. Voor eerst zal men hetzelve

Anders.

Neemt een stuk *Zwavel* ter grootte van een half pond, laat dit tusſchen een heete *Vuurtang* in een *Emmer Water* ſmelten, giet het dan door een *Zeeſ*; tot op een *Kan* van dit *Zwavelwater*, neemt een lood *Aloë*, een once *Coloquint*, en een half lood gebrande *Eijerſchualen*. laat dit ſamen tot op de helft verkooſen, dan doorgedaan, en dit ingegeven. Agt uren daar na zal men het *Paard* met het volgende *Kliſteeren*: Neemt een pint verſche *Koemelk*, een half pond wel geſchuimde *Honing* en zes *Eijerdoorns*, wel door een geklopt.

Voor een Paard dat Bloed piſt.

Neemt een handvol *Tarwebloem*, in een pint verſche *Melk* gekookt, en geeft het in. Of neemt vier *Eijerdoorns*, een pint *Zoete Melk*, vyf lepels *Honing* en een handvol *Wytenmeel*, ſamen gekookt en wel geroerd; dit vier dagen agtereen bloedlaauw ingegeven.

Anders.

Doet het *Paard* *Aderlaaten*, en bereid het de volgende *Drank*: Neemt vier oncen *Honing*, *Anys*, *Coriander*, *Theriakel* en *Zoetbout* van elks twee oncen, ſamen in een pint *Rooden Wyn* gekookt, dan doorgedaan, en in twee reizen ingegeven.

Wynruis, famen zagt laten trekken op een weinig vuur, dan doorgedaan en het Paard ingegeven, waarmede men drie dagen continueert.

Anders.

Neemt een pond *Olyf-Olie*, met even zoo veel versche *Koemelk* gemengd, laat dit een weinig warm worden, en geeft het Paard in, na dat he alvorens twee uren gevast heeft, ryd het na een quartier uurs stapvoets af, laa he dan weer twee uren vasten; Wyders geeft het geen *Haver* maar natte *Zemelen*, en laat het *Zemelwater* drinken. Of anders: Kneed een deel *Roggenmeel* met *Honing* tot een *Koek*, doet het in een *Emmer*, daar telkens het *Water* op giende als het Paard zal drinken; deeze *Drank* is in die *Ziekte* extra goed.

Voor een Schel op het Oog.

Neemt voor vier duiten *Blaauwe Vitriool*, dit moet men dagelyks twee à drie minuten in het *Oog* doen, het zelve vast toefluitende, wanneer men het 'er weer laat uitvallen; dit herhaald men tot het geneezen is.

Een Vlek op het Oog.

Hier voor zal men dagelyks een weinig fyn gestoote *Kandyzuiker* het Paard in 't *Oog* blaazen.

Oogontsteking.

De teekens zyn; dat het *Oog* rood, brandig, en gezwollen is. Voor eerst zal men hetzelfde

voorzigtig openen, en met *Brandewyn* en *Water* zagrijes afwasfchen, en het volgende bereiden: Neemt gepulvrifeerde *Bolus*, mengd het met *Azyn* en *Eywit* tot een deeg; hiermeede zult gy het Oog geheel beleggen, en met een lap vastbinden, ten einde het 'er niet afvalt, en dit tweemaal daags vernieuwende, na het alvorens met *Brandewyn* en *Water* wel te hebben uitgewasfchen. Anders gebruikt men in plaats van *Brandewyn* het volgende Oogwater: Neemt anderhalve once *Venkelwater*, laat 'er een stuk *Blaauwe Vitriool* ter grootte eener Boon in smelten, is extra goed.

Voor gekwetste Oogen.

Hier voor zal men het Paard aan den Hals Aderlaaten, daar na het Oog met warme *Witte Wyn* uitwasfchen: Neemt dan versch *Hoenderwet* een loot, laat dit zagtjes smelten, doet 'er dan anderhalve once *Roozenboning* by, waarmeede men het Oog moet besmeeren, en voorts overdekken met een Pap van *Wittebroodskruim* in *Witte Wyn* geweekt, die men 'er voor het afvallen met een lap op vastbind.

Maan Oogen.

Belegt het Oog met een natte doek geweekt in *Brandewyn* of *Ruitwater*, moettende gestadig nat gehouden worden, het geen den Brand 'er uittrekt. Ook kan men het Paard aan beide zyden des Hoofds branden, en de plaats met *Werk*, *Pek* en *Zwavel*, zoo heet het lybaar is, beleggen, waar door de zinking ophoud. Of bind een gedroogde *Padde* op het Oog, doende die

die zinking en het geduurig traanen des Oogs ophouden.

Anders.

Neemt *Wierook*, *Mastik* en *Armenische Bolus* van elks evenveel, mengd dit samen met *Eijerwit* en het *Zap* van *Huislook* ter dikte eener styve Zalf, smeert hier wat van op een stuk Zeemleder, en bind het op het Oog, moetende tweemaal daags ververscht worden.

Pillen voor een Maan-Oogig Paard.

Neemt *Aloë* twee oncen, *Agaricus* een lood, *Coloquint* drie dragma's, en *Betonybladeren* een halve handvol, samen tot een zeer fyn Poeder gestooten; mengd dit met een pond versche *Bosser* tot Pillen ter grootte van een klein Hoender-Ey, waar van men 'er dagelyks een derdedeel met een halve pint *Witte Wyn* ingeeft, moetende het Paard hier op een half uur vasten.

Remedie voor een Dempig Paard.

Voor eerst moet men het Aderlaaten, en met het meergemelde *Zemelwater* klistereen. Daar na neemt een halve fles *Olyf Olie*, een halve fles *Brandewyn*, samen gemengd, en geeft dit het Paard in drie morgens agtereen, dog men moet het zes uren hier op laten vasten.

Anders.

Neemt twee handvullen *Wit-wollenkruid* klein gehakt, en geeft het met natte *Zemels* te eeten. Voorts zal men het Paard tweemaal daags wat

Witte Wyn in de Neus spuiten, ten einde de Longpypen te openen. Belangende zyn voeder het zal bestaan uit natte *Zemelen*, en geen *Haver*, maar veel *Strooi*, en voor drank *Zemelwater* waar in *Honing* gesmolten is.

Pillen voor een Dempig Paard.

Neemt twee pond *Honing*, een pond *Kandy-zuiker*, en een pint beste *Olyf-Olie*, maakt dit samen met *Roggenmeel* tot Pillen ter grootte van een Duiven Ey, waar van men ter zes het Paard dagelyks doet inneemen, en daarna ter doorspoeling een halve pint *Honingwater* ingeeft.

Voor de Schurft.

Neemt vier kannen *Manspis*, een handvol *Hoenderdrek*, *Aluin* en *Spaansgroen* van elks twee oncen, *Tabakssteelen* een half pond, samen een uur laten kooken; met dit nat wascht men het Paard over het geheele Lyf, zullende men welhaast zien dat 'er kaale plekken met rooven opkomen, waar na het zuiver zal geneezen.

Een Laxeerende Olie.

Neemt drie pond *Honing*, een halve pint *Rooden Wyn* vyf oncen *Coloquint*, drie *Lelybollen* in schyven gesneden, een once *Maarentakken* van een Appelboom, een handvol *Kamithloemen*, twee oncen *Aloë*, en een vierde pint *Olyf-Olie*; doet dit samen in een nieuwen Aarden Pot met een Dekzel dat wel sluit, besmeert de reeten met potaarde, laat het dus op een zagt vuur twaalf uren trekken tot de *Wyn* verwaazend is, zet het

het dan af, laat het koud worden, en wringd het door een doek, geeft hier van op eenmaal het Paard drie oncen van in. Dog zoo het niet genoeg laxeerde, kan men het den tweeden of derden dag 'er nog wat van ingeeven, tot dat men bevind het Paard eene genoegzaame Ontlasting heeft. Moetende men hetzelfde na het toedienen van het voorschreeve Middel één uur zagjes afryden, voorts op Stal zetten, braaf toedekken en warm houden.

Er is nog eene andere laxeerende Olie, die men in de Apotheek bereid vind, genaamd *Oleum Ricini*; Neemt hier van drie oncen, het geen men het Paard op eenmaal ingeeft, is meede goed.

Voor de Worm.

Deeze Ziekte is besmettelyk, en komt voort uit drieërlei oorzaaken: 1. Door besmetting van andere Paarden. 2. Ongezond Voeder. 3. Kwaad vergald Bloed. Hier voor zal men het Paard drie dagen agter en aan den Hals Aderlaaten, en het elken dag na de laating ingeeven het volgende Middel: Neemt een pint *Zoete Melk*, een half loot gestoote *Knofflook*, een loot *Duivelsdrek* (*Asfa Fedita*); Dit alles samen een weinigje gekookt, dan door een doek gegooten en het Paard ingegeeven, moetende hier op twee uren vasten.

Anders.

Neemt een once *Galiga* gepulvriseerd, een half loot *Asfa Fedita*, en een bolletje *Look*, samen geweekt in een pint *Witten Wyn*, dan doorgedaan en ingegeeven.

Nog anders.

Somtyds word deeze Kwaal alleenlyk met smeeren geneezen. Neemt een Maatje *Traan*, een vierde pond *Teer*, en een pond *Terpentyn*, samen gesmolten, en ziedend heet met een Borsteltje opgesmeerd, drie dagen na elkander, dan laat men het eenige dagen rusten, waar na men de Wonden dagelyks eenige maalen met koud water atwast, waar door die geneezen.

Remedie voor het Lange Vuur.

Deeze Kwaal is zeer kwaad en besmettelyk, en word geagt drieërlei te wezen. De eerste is een heet pestilentieus Droog Vuur. 2. Een vogtige en wateragtige Verrotting der Binnendee- len. 3. Een galagtig bederf. De teekens zyn dat de Oogen bleek en vogtig worden, de Haaren staan styf overënd, en de Mist is hard en stinkt. Voor eerst zal men het Paard twee dagen agterëen Aderlaaten, intusfchen maakt men de volgende Drank: Neemt *Lange Peper* een lood, *Zevenboom*, *Galiga*, *Coloquint* van elks twee lood, *Robarber* drie lood, *Wit Vierkruid* een half lood, *Veneetsen Triakel* voor vier stuivers, *Honing* een pond, *Brandewyn* een pint, beste *Boom Olie* drie stuivers, en twee kannen *Bier*; het drooge eerst gepulvriseerd, en dan hetzelfde twee uren samen laten koken, vervolgens door een doek gesooten, deeld dit in drie gelyke deelen, en geeft het in drie dagen agterëen in, te beginnen van de eerste Laating af, laat het twee uren hier op vasten, is zeer goed. Deeze bovenstaande Remedie is ook dienstig voor Paarden die Verhitte Inwendigen hebben.

Anders.

Anders.

Neemt voor drie stuivers *Laarbeeren* klein gestooten, twee stuivers *Longekruid*, een stuiver *Zevenboom*, samen in een menegle *Bier* gekookt, en het Paard, na dat het Adergelaaten is, twee dagen ingegeven, en hier twee uren op laten vasten.

Nog anders.

Neemt *Zevenboom*, *Laurierbessen*, *lange Peper*, gemaalen *Pokhout* van elks een lood, *Veneetsche Triakel* vier stuivers, *Brandewyn* een half pint, beste *Olyf-Olie* een musje, *Asfa Fetida*, *Knoslook* en *Angelica* een half lood, *Galiga* een once, *Boontjes Bakelaar*, *Hoolwortel* en *Coloquint* een half once, *Robarber* anderhalf once, samen in drie kannen *Bier* gekookt, dan doorgedaan, en in drie reizen ingegeven.

Diapent Poeder.

Neemt *Aristológia rotundo*, *Gentiaan*, Voorgeraspt, *Larbessen* en *Myrre* van elks vier oncen, *Saffraan* twee dragma, samen gepulvriseerd, voorts gemengd met twee pond *Honing* tot een Conserf; Dit zullende gebruiken, neemt dan twee lepels t'effens, roerd die in een half pint warm *Bier*, het geen men het Paard ingeeft, wel warm toedekt, en het twee uren hier op doet vasten. Hebbende dit Poeder de kragt om de meeste Ziektens te kunnen geneezen. Is ook goed om een goeden Afem te maken, en om'er op te loopen.

Hertogs Poeder.

Neemt *Kaneel*, *Komyn* en *Nootmuscaat* van elks een once, *Aristologi*, *Longa* en *Rotunda*, *Cardemon*, *Gentiaan* van ieder drie oncen, *Cardenedict*, *Fenegriek*, *Zoetbout* en *Hysoop* van elks zes oncen, *Enula Campana wortel*, *Geneverbessen* en *Trias* van elks vyf oncen, samen wel fyn gepulvriseerd, en tot gebruik bewaard. Is meede goed voor allerhande Ziekten, wanneer men 'er telkens anderhalve once met warme *Witte Wyn* of *Oud Bier* ingeeft, het Paard warm toedekt, en twee uren laat vasten.

Konings Poeder.

Neemt *Sulpbri Citrii*, *lange Peper*, *Enula Campana*, *Gentiaan*, *Aristologi Rotundi*, *Semen Sillery Montani*, *Radix Cardo Patia*, en *Baccarum Laury* van elks drie oncen, *Ellebori Albi* & *Nigri* van elks een once, *Saffraan* twee dragma, samen gepulvriseerd en tot gebruik bewaard. Is meede goed voor veele Ziekten, als: *Wormen*, *Droes* en *Schurft*, elke reize een once met warm *Bier* ingegeven, wel gedekt en twee uren laten vasten.

Poeder van Oldenburg.

Neemt *Asfa Fetida* en *Anyszaad* een vierde pond, *Cordelium* een pond, *Boontjes Hoolwortel*, *Alpitswortel*, *Gentiaan* en *Lavaszaad* van elks twee oncen, *Zoetbout* en *Carwey* een once, samen gepulvriseerd en tot gebruik bewaard; kan lange goed blyven. Men mengd 'er een lepel van

van in *Wyn* of *Bier*, en geeft het warm in. Is goed voor den Droes, de Vyver, den Hoest, en den Afem goed te maaken.

Ruiters Droespoeder.

Neemt *Antimonii Crudii* twee onzen, *Aristologia Fabac.*, levendige Zwavel, *Laurierbesen*, *Gentiaan* en *Geneverbesen* van elks derdehalve once, *lange Peper*, *Mostertzaad* en *Galangawortel*, van ieder anderhalve once, *Herba Sabini*, *Agaricus*, van ieder vyftien Gryn, *Sassafras* anderhalve dragma, en *Afem* een halve once, samen gepulvrifeerd, en hier dagelyks het Paard met wat *Zemels* een once t' seffens van doen eeten. Dit Middel is het beroemde Droespoeder van het Regiment *Schultz van Haagen*.

Hoornzalf.

Mengd *Hoornzalf* (dit koopt men in de Apotheek) met *Basilicum* samen vier oncen, waar-meede men de voeten smeerd.

Een Paard dat Vernageld is.

Voor eerst zal men die plaats, waar de Nagel het leven geraakt heeft, tot het Bloed openen. Neemt dan de volgende Zalf gemaakt van *Terpentyen* en *Peter-Olie*, van elks een once, *Geele Wasch* twee oncen, samen zagties gesmolten, waar van men dagelyks een deel warm van in de voet giet, voorts met Werk belegt, en 'er een Hoedvilt boven op bind; hier meede vervolgt men dagelyks tot de Wonde geneezen is.

Anders.

Neemt *Terpentyn-Olie*, *Witte Wasch* en *Boom-Olie*, van elks twee oncen, en voor vier duiten *Spiegelglas*, samen gesmolten, en voorts gehandeld als boven.

Wond-Zalf.

Zoo wanneer de Wonde dooreen schoot, steek of houw, of ook door de konst gemaakt is, zoo zal men die op de volgende wyze geneezen: Neemt *Olyf-* en *Terpentyn Olie* twee oncen, *Varkensreuzel* een half pond, *Witte Wasch* een vierde pond, samen gesmolten, roerd 'er dan een schrupel *Spaansgroen* door, smeerd dit op *Wicken van Werk*, en steekt ze in de Wonde; men vervolgt hier dagelyks meede tot dezelve geneezen is.

Anders.

Wanneer de Wonde zeer onstookken is, laat een stuk *Pot-aarde* in zeer sterken *Azyn* twaalf uren weken, neemt het 'er uit en bind het op de Wonde; Dit trekt 'er ras de brand uit, en het neemt de zwelling geheel weg. Smeert 'er dan op de volgende *Zalf*: Neemt *Veneetsche Terpentyn* vier lood, *Schapien-angel* een lood, *Wasch* een half lood, samen zagt gesmolten, en met *Wicken* op de Wonde gelegd.

Groene Wond-Zalf.

Neemt een pond *Veneetsche Terpentyn*, *Spaansgroen*, *Wasch* en *Spiegelbarst*, van elks een
once,

once, en een musje *Olyf-Olie*, zagtjes samen gesmolten, en gebeezeit als vooren.

Zalf voor Diepe Wonden.

Neemt een vierde pond *Olyf-Olie*, een pond *Terpentyn*, een loot *Spaansgroen*, samen gesmolten, en gebruikt als boven.

Zalf voor een Paard dat zig Verrekt heeft.

Neemt *Laurier-Olie*, *Kamil-Olie*, *Dialtbea*, en *Popelioen Zalf*, van elks een once, samen gesmolten, en daar meede gesmeerd.

Hyperium Olie.

Neemt een pond *Hyperium Bloemen*, een kan *Boom-Olie*, en een once *Terpentyn*, samen in een fles gedaan, en in de *Zonne* drie maanden lang laten Distileeren. Is goed voor allerlei Wonden en Verrekkingen.

Timmermans Olie.

Neemt *Terpentyn-* en *Spyk-Olie*, van ieder twee oncen, *Peter-Olie* anderhalve once, *Oleum de loteribus* drie oncen, *Radix Folicannæ* twee oncen, samen driemaal vierëntwintig uren laten trekken op een warme plaats, waar na men 'er de beleedigde deelen meede wryft. Is vooral een experte Remedie in alle Verrekkingen.

Knobbel-Olie.

Neemt *Oleum Philosophorum*, *Amandel-Olie*

en *Peter-Olie*, van elks twee oncen, *Byen-Olie* een once, samen gemengd; Is een zeer goed Middel voor Knobbels, ook voor alle forceeringen, voornamentlyk aan de Beenen.

Voor een Verrukte Koot.

Neemt *Terpentyn*, *Spyk*, en *Byen-Olie*, van elks een once, samen gemengd, en de Koot (na dat men die alvorens in zyn regte postuur gezet heeft) daar meede dagelyks gesmeerd, en met een doek omzwageld.

Voor een Gat in de Koot of Hoef, waar het Leewater uitloopt.

Neemt *Terpentyn*, *Eijer*, en *Venkel-Olie*, van elks een once, *Lomprecorum* een halve once, samen gemengd, laat één Wiek van Werk in die Olie weeken, steektze in het Gat, daar het Leewater uitloopt; Zoo lange het nu loopt zal men de Wonde tweemaal daags verbinden, het geen dan in een dag of zes hersteld; waar na men de Wonde met voornoemde Olie zoo lange blijft voort smeeren, tot het geheel geneezen is.

De Spat.

Dezelve zyn tweeërlei: De eerste is hart en word genoemd de Been- of Koefpat; De andere zagt en weekagtig, en genaamd een Bloedspat: Voor de eerste neemt *Cantharides*, *Laurier-Olie* en *Euphorbium*, van elks een once, *Maagde-wasch* en *Hars* een lood, samen gesmolten tot een Zalf. Van deeze moet men ter dikte van een Mes op de Spat smeeren, en met een heet Yzer

Yzer indroogen; dit herhaald men dagelyks een geheele week agtereen, waar na men het dagelyks met *Brandewyn* afwascht, tot het wederom van buiten geneezen is, waar na men het nog andere agt dagen met *Traan* besmeerd. Dan by aldien het Hinken niet wil overgaan, zoo neemt een plat Yzer, dit heet gemaakt brand men de plaats op zyn kant, gebrand zynde, zal men 'er *Pek* ziedend heet op gieten, en met een weinig Werk beleggen, en zoo lange het 'er op laaten tot het van zelfs afvalt. De voorschreeve Remedie is ook goed voor Overhoeven, die daar meede kunnen geneezen worden.

Anders voor de Zagte Spat.

Neemt *Amandel-* en *Peter Olie* van elks een once, samen gemengd, waar meede men dagelyks de Spat moet wryven, en met een heet Yzer indroogen.

Anders.

Neemt *Peter-* en *Aard Olie* van elks een once, *Nardus-* en *Spyk-Olie* een lood, *Tiggelen-Olie* een halve once, *Waloisch-Traan* anderhalve once, samen gemengd, waar meede men de Spat smeerd en indroogt. Egter is het altyd noodig de Spat-Ader in te korten. Alle deeze Remedien zyn ook goed ter geneezing van Bosen, Gallen en Schythakken.

Steengallen.

Dit krygen zy onder in de voet, waar door de Paarden kreupel worden; de beste raad hier toe is, dat men door den Smit de Sool laat uitveegen.

gen, ten einde de Voet lugt zou krygen. Neemt dan gepulvrifeerde *Zuikerkanſy*, legt die op de Steengal, houd een heet Yzer zoo lang boven dezelve tot de Zuiker gefmolten is, en bedekt ze voorts met een Hoedvilt. Deeze Remedie herhaald men tot de Voet geneezen is.

Anders.

Neemt *Spyk-* en *Terpentyn-Olie* van elks een once, ſamen gemengd, waar meede men dagelyks de Voet ſmeerd, en met een heet Yzer indroogd.

Anders al is het nog zoo ſlim.

Neemt *Witte Lely-* en *Polyn-Olie*, van elks vier oncen, *Byen Olie* een once, *Terpentyn-Olie* twee oncen, *Aard Olie* zes oncen, ſamen gemengd, waar meede men de Voet ſmeerd en indroogd.

Schythakken.

Neemt een half pond *Spaanſche Zeep*, voor drie ſtuivers *Boorn Olie*, en een bierglas *Brandewyn*, ſamen gemengd tot een Zalf, waar meede men dagelyks dezelve ſmeerd en braaf inwryft.

Overkootig.

Neemt *Spyk-* en *Terpentyn Olie*, van elks twee oncen, ſamen gemengd, waar meede men dagelyks de Koot ſmeerd en braaf inwryft. Doet dan een Touw om den gezonden Voet, en haald die een handbreed hoog van den Grond, die bindende aan de Latierboom, ten einde het Paprd

op den zieken Voet moet staan blyven; in dit postuur houd men het dagelyks een half uur lang.

De Legger.

Neemt een once *Lyn Olie*, waar meede men de Legger tweemaal daags smeerd, en met een heet Yzer indroogd; dit agtervolgt men tot die geneezen is.

De Mok-Voet.

De Mok is drieërlei, als: 1. Die uit eenige Zinkingen ontstaat, en geen Zalf kan verdragen. 2. Die uit zeer scherpe en heete humeuren ontstaat. En 3. die zeer stinkende Voeten maakt, waar uit water met schuim zypeld, en vuile Knobbels veroorzaakt. Om de eerste te geneezen gaat men aldus te werk: Neemt twee pond *Honing*, vier oncen *Aluin* gebrand, twee oncen *Spaansgroen*, en een handvol gepulvriseerde half gaar *Gebakken Steen*. Dit samen in een kan *Bier* gekookt, dan doorgegooten, en 'er de Voet dagelyks meede gewreeven, tot die geneezen is. Tot de

Andere.

Neemt *Spaansgroen*, *Aegyptiacum* en gebrande *Aluin*, van elks een once, *Vitriool* een lood, met een pint *Wyn-Azyn*, samen gekookt, waar meede men dagelyks de Voet wast, tot die geneezen is.

Nog anders.

Neemt *Aluin*, *Lange Peper*, *Wit Vitriool* en *Koperrood*, van elks twee oncen, *Spaansgroen* een once, en *Mercivium Sublimatum* een half lood,

lood, samen gepulvriseerd, en in een nieuwe aarde pot, met drie vierde kan *Regenwater* en een halve pint *Wyn-Azyn* zagties kooken, en daar de Voet dagelyks meede gewasfchen tot die geneezen is.

Zalf voor de Mok.

Neemt *Aluin*, *Blaauwe Vitriool*, *Kopperood*, van elks twee oncen, *Goudgelit* een once, *Arsenicum* een vierde lood, en een pond *Honing*, samen tot een Zalf geroerd, en 'er de Voet dagelyks meede gefmeerd tot die hersteld is.

Om een Paard de Beenen meede te wasfchen.

Neemt een pint *Brandewyn*, en twee lepels *Campber* gepulvriseerd, laat dit driemaal vierëntwintig uren trekken, en dagelyks braaf omschudden, waar meede men tweemaal 's weeks het Paard de Beenen wast, en met de hand braaf de Spat-Aderen wryft; is zeer versterkend.

Een Drank voor een inwendige Wond.

De teekens zyn: dat het Paard zeer mager word, en niet wil groeijen, een Zwelling onder den Buik, of hardigheid in de Zyden krygt, wilstende nauwelyks eten en steend sterk, somtyds pist het ook bloed. Wanneer men nu eenige deezer voornoemde gebreeken bespeurd, zoo neemt een mengele versche *Koemelk*, een once *Knoflook*, en anderhalve once *Zevenboom*, laat dit samen een quartier uurs kooken, dan door een doek gegooten en het Paard nugter ingegeeven, waar op men het een uur laat vasten; dit herhaald men eenige dagen agtereen.

Anders.

Anders.

Neemt een handvol *Consolida Wortel*, een vierde pond *Honing*, een half pond *Boter*, met twee kannen *Bier* gekookt, dan doorgedooten, en het Paard eenige dagen agtereen ingegeeven.

Nog anders.

Neemt een musje *Boom-Olie*, twee oncen *Consolida Wortel*, een handvol *Saly*, *Zuuring*, en *Rooide Kools Bladeren*, een vierde pond *Honing*, samen in twee kannen *Bier* gekookt tot op de helft, dan d'orgedaan en het Paard ingegeeven; dit herhaald men eenige dagen agtereen.

Een Drooge Longe.

Deeze ontstaat veelyds door dien het Paard buiten Afem gereden, ofte overwerkt, of groot geweld gedaan, of in stoffige wegen gereden is. Gemeenelyk zyn de Voortteekens van dit Onge- mak: Kortademheid, een Drooge Hoest, en is eenigfints Dampig. De Remedie hier voor is: dat men het Paard voor eerst zal Aderlaaten, en een Purgatie ingeeven, best hier toe is drie oncen van den *Laxeerenden Olie*, (zie bladz. 20.) En be- reid het den navolgenden Drank: Neemt gestoote *Lynzaadkoek* twee handvollen, *Zoethout* een half pond, *Ongezoute Boter* een vierde pond, samen in twee kannen *Water* gekookt tot op de helft, dan doorgedooten en het Paard ingegeeven; dit herhaald men drie dagen agtereen. Voorts zal men het de Haver onthouden, en weinig Hooi geeven; hier tegen voerd het natte *Zemelen* en *Strooi*; men laat het drinken *Water* waarin *Lyn-*
C *koek*

koek en *Zoetbout* geweekt heeft. Men zal het ook nuttelyk dagelyks ingeeven twee lepels *Poeder Diapente*, (ziet *bladz. 23*) in een halve pint warm *Bier* geroerd.

Voor een Paard dat te veel Purgeerd.

Neemt een pint *Rooden Wyn*, vier versche *Eijeren*, een geraspte *Nootmuscaat*, en twee dragma *Robarber*, samen gemengd, het geen men het Paard ingeeft, en daar op wat laat vasten; en als het drinken wil, geeft het *Laauw Water* met *Tarwenbloem* gemengd.

Anders.

Neemt twee pinten *Zoetemelk*, blust daar drie of viermaal een stuk heet *Staal* in, roerd 'er dan door een halve *Nootmuscaat*, en een handvol *Tarwenbloem*, en geeft 't het Paard in.

Nog anders.

Zet het een *Klisteer* van een halve pint *Olyf-Olie*, en geeft het dagelyks in de volgende *Drank*: Laat een vierde pond *Arabische Gom* in een pint *Zoetemelk* smelten, roerd 'er een once *Terra Siggillata* door, met een lood *Robarber Poeder*, dan doorgooten en ingegeeven.

De Koude Pis of Louterstal.

Neemt *Gentiaan* en *Alantswortel*, *Cardebenedict* en *Alsem*, van elks een handvol, in een kan *Wyn* gekookt, dan doorgedaan, en in twee reizen ingegeeven.

Anders.

Anders, VI.

Neemt gestooten *Ykels* in *Water* gekookt, dan doorgedaan, en het Paard dit nat ingegeeven.

De Kramp.

De teekens zyn : dat het Paard op het onverwagts stil blijft staan, zonder dat het hem mogelijk is van zyn plaats te komen. Voor eerst zal men het tuschen twee sterke Kaarels doen agterwaarts zetten, daar na wryft men de Beenen met *Terpentyn-Olie* en versche *Boter* samen gemengd. Of men bediend zig van het Vogt ter versterking der Beenen, te vinden op *bladzijde 32.*

Een Paard dat Gedrukt is.

Neemt de *Persica Major* of *Persiekruid*, groen geplukt, wat gewreeven, en op de Wonde gelegd, dit trekt 'er de brand uit en geneest dezelve; ook belet het dat 'er geen gryze haaren opgroeijen. Anders kan men die ook wasfchen met *Brandewyn* en *Spaansche Zeep*.

Anders.

Legt op de Wonde een versche *Menschendrek*, of anders, dewyl dit wat vies is, een groene *Graszode*, laat dit zoo lange leggen tot 'er de brand uitgetrokken is. Neemt dan *Asche* van drooge *Snyboonschellen*, mengd die met *Boom-Olie* tot een *Zalf*, en smeerd die op de Wonde.

Nog anders.

By aldien het Paard op de Schoft gedrukt, en die sterk gezwollen was, zal men de Zwellings voor eerst openen, en daar op leggen *Brandewyn* en *Boom-Olie* gemengd, met een weinig *Rooden Bolus*, hier van Wieken van Werk gemaakt hebbende, word op de Wonde gelegd. Daar na gebruikt men het volgende: Neemt de *Sool* van een *Oude Schoen* hart gebrand, dit tot Poeder gestooten en met *Boom-Olie* tot een Zalf gemengd, dit word met een Veder op de Wonde gesmeerd, en zal die welhaast geneezen, het belet ook dat 'er geen witte haairen opgroeijen.

Een Vaar.

Is een Spontieus en zeer kwaadaartig Gezwel, het geen de Paarden, het zy tusfchen de Ooren, of op den Schoft krygen; fomtyds breekt het van zelfs door, dog anders moet het geopend worden, ten einde de Materie zoude konnen uitvloeijen. Om hetzelve te geneezen, gaat men aldus te werk: Voor eerst zal men het Paard Aderlaaten, en Purgeeren het met den *Laxeerenden Olie*. (zie bladz. 20.) Bereid intusfchen het volgende Poeder: Neemt een goed deel bladeren van *Vrangwortels*, een gelyk deel *Geneverbesfen bladeren*, een vierde deel *Alsemkruid*, famen klein gefneden en gepulvrifeerd, tot een pond van dit Poeder, neemt een half pond *Fenegriek meel*, en een vierde pond *Laarbeeren*, dit alles tot een Poeder gemengd, zal men tweemaal 's daags onder wat *Zemelen* een lepel vol het Paard te eten geeven, en hiet meede continueeren

nueeren tot het Gezwel is doorgebroken; anders zal men die openen, en met *Azyn* en *Water* wel uitwasfchen; daar na zal men de Wonde geneezen met Wieken, befmeerd met *Basilicum* en een weinig *Aegyptiacum*, of een der Wondzalven te zien op *bladz. 26.* Geeft om de drie dagen de volgende Drank: Neemt *Gemaale Pokhout*, *Zevenboom* en *Kreefsöogen*, van elks een once, *Zoethout* twee oncen, famen in twee kannen versch *Bier* gekookt, dan doorgegooten, en in drie deelen gedeeld, en het Paard ingegeeven. Met het eerstgemaelde Poeder moet men continueeren tot het Paard ten vollen geneezen is.

Om de Luizen te verdryven.

Neemt *Gemeene Tabak* twee pond, *Arsenicum* een once, famen in drie kannen *Water* gekookt, dan doorgegooten, en 'er het Paard meede gewasfchen.

Raspen aan de Beenen.

Deeze ontstaan uit een fcherpe Vogtigheid, die uit de Gewrigten komt en harde Rooven veroorzaakt. Bereid hier voor de volgende Zalf: Smeld een pond *Varkensreufel*, roerd 'er een once *Boom-Olie* door, met een halve once *Blaem van Zwavel* en twee lood *Kwikzilver*, famen tot Zalf vermengd, en 'er dagelyks de Beenen meed; gefmeerd. Is ook goed voor *Engels-Voeten*, en de *Leest*.

Een Kwetsuur in de Mond.

Voor eerst zal men de Mond met *Zoutwater* uitwasfchen, en daar na wel uitdroogen; Neemt

dan *Honing* en een weinig *Wyn-Azyn* samen gemengd, het geen men op de Wonden smeerd; dit herhaald men dagelijks tot die geneezen zyn.

Een Wond-Pleister.

Smelt een pond *Geel Wasch*, en acht lood *Veneetsche Terpentyn*, voeg'er by *Olyf Olie* en *Vermillioen*, van elks twee lood, maakt hier Rollen van, die men bewaard tot gebruik blyvende lange Jaaren goed. Wanneer men'er zig van wil bedienen, smelt men'er een weinig van in een lepel, het geen men warm in de Wonde giet. Is extra goed, vooral wanneer men'er eenige droppels *Spiritus Cochlear* byvoegd.

De Kolder.

Is een groote Bedwelmtheid der Hersenen; de Voortekens zyn: dat ze eensklaps zeer stil staan, daar na als of ze alles aan stukken zullen breeken. Somtyds zyn ze zoo dom dat ze met de Kop tegens den Muur zouden loopen. Op andere tyden suisfelende of ze dronken waaren; ja vallen ter neer en leggen als half dood. Hier voor zal men het Paard Aderlaaten, en een Dragt vlak voor de Kop zetten. En geeft het in de volgende Drank: Neemt *Fenegriekmeel*, *Duivendrek*, en *Laarbeeren*, van elks twee oncen, *Zevenboom* een once, samen in een pint *Bier* gekookt, en ingegeven; dit agtervolgt men drie dagen agtereen. Neemt ook een maatje *Wyn-Azyn*, een half maatje *Olyf-Olie*, gestoote *Peper* en *Mostaartzaad*, van elks een halve dragma, samen gemengd, waar meede men des morgens en 's avonds het Paard wat van in de Neus

Neusgaten spuit. Wyders onthoud men het alle Haver, en geeft het dagelyks *Garst in Water* gekookt, en door een doek gegooten; het nat hier van diend tot Drank, waar in wat *Roggenmeel* en *Honing* geroerd is.

Kreupel in de Borst of Boeglam.

Dit ongemak krygt het Paard, wanneer het met de Borst ergens tegens aanloopt, of overreden word; zig forceerd, of door een ander Paard geslagen is; om te weeten de regte plaats van dit Gebrek, zoo gaat aldus te werk: Men laat het Paard Draaven, wanneer hy nu de Voet vlak neer zet, dan is het Gebrek in het Schouderblad, dog als hy op de Teen treed, is het onder in de Voet. Altans het is altyd Kreupelheid; en word door 't volgende Middel geneezen. Neemt *Spyk Olie* twee oncen, *Terpentyn* en *Laurier-Olie*, van elks een once, samen gemengd, waar meede men dagelyks het Paard tweemaal smeerd, en een quartier uurs zagties afryd.

Anders.

Neemt *Spyk*- en *Terpentyn-Olie* twee oncen, *Peter-Olie* een once, samen gemengd, en 'er meede gesmeerd.

Nog anders.

Neemt de Oliën van *Terpentyn*, *Spyk*, *St. Jans Hommelen*, *Vossen*, *Dassen*, *Fenkel* en *Byën*, van elks een Once, *Populyn* een half once, samen gemengd, en 'er als vooren meede gesmeerd.

Kreupel in het Kruis of Heup.

Neemt *Spyk* en *Terpenty-Olie* derdehalve once, *Vossen Vet* een once, *Populyn-* en *Byen-Olie*, van elks een halve once, samen gemengd en 'er meede gesmeerd, en voorts met een heete Schop ingedroogd.

Om den Adem goed te maaken.

Neemt *Tarwenbloem*, *Longkruid*, *Gentiaan*, *Komynzaad* en *Hoefbladeren*, van elks drie dragma's, samen gepulvriseerd, *Honing* en *Boter* zonder *Zout* van elks een vierde pond, en twee versche *Eijeren*; dit alles tot Pillen gerold, waar van men 'er dagelyks drie of vier het Paard met een halve pint versch *Bier* ingeeft. Deze Remedie is extra goed om een goeden Adem te maaken, en te conserveeren, gelyk meede voor een Dampig Paard.

Om een Paard Vet te maaken, en de Gezondheid te bewaaren.

Zoekt in de Zomer het *Zaad* der steekenste *Brandneetels*, laat hier van een goed deel in de Zon langzaam droogen, pulvriseerd ze vervolgens, waar van men dagelyks het Paard een handvol onder de Haver strooid, en het dus laat gebruiken; Hier door zal het wel dra Vet en Poeslig, en het Haair zeer Glanzig worden.

*Zalf voor Gezwolle Beenen, of
andere Gezwellen.*

Neemt een onze *Kwikzilver* gemengd met een half pond *Reuzel*, roerd'er vervolgens *Litargium* en *Bolus* van elks een halve once samen tot een Zalf; deeze verzagt en disolveerd alle harde Gezwellen.

Anders.

Neemt Oude *Boter* en *Roggenmeel*, van elks een pond, *Kamilbloemen* gepulvriseerd, en *Fenegriekmeel* een lood, met een musje *Lyn-Olie* gekookt, en 'er een vierde pond *Lynkoek* doorgeroerd.

Een Paard dat het Vet in het Lyf gesmolten is.

Voor eerst zal men het Aderlaaten, en wat veel Bloed aftappen: Neemt dan *Olyf-Olie* en *Brandewyn*, van elks een musje, met drie *Eijerdoorns* tot een Drank geklopt, en tweemaal 's daags ingegeven.

Anders.

Neemt *Olyf-Olie* een maatje, *Raap-Olie* een half maatje, *Veneetsche Triakel* een lood, *Brandewyn* een vierde pint, met twee lepels *Honing* tot een Drank gemengd; dit het Paard ingegeven, en het daar twee uren op laten vasten; het Voedzel zal dan zyn *Roggenbrood*, met *Bier* nat gemaakt om te verkoelen, en gekookte *Garst* tot slobbering.

*Voor een Paard dat Vergift of Veeren
gegeeten heeft.*

Laat een handvol *Salie* in een pint versche *Melk* koken, roerd 'er dan door een oncé *Ziker*, een vierde pond *Boter*, een halve oncé *Zevenboom* en een maaije *Brandewyn*, dan doorgegooten en het Paard ingegeven, is goed.

De Wratten.

Dit Gebrek komt gemeenelyk aan het Hoofd, de Buik en Beenen; De beste Geneezing is dezelfde met een *Mes* af te snyden, en 'er *Vitriol-Olie* op te doen, ten einde de *Wortel* zoude doodbyten, dog men moet het wat voorzigtig doen.

Geborste Zenuwen.

Neemt *Byen-Olie* en zwart *Pek* twee oncen, *Lynzaad* en *Peter-Olie* van elks een oncé, samen siedend heet gemaakt, en eenige dagen 'er wat van, zoo heet als lybaar is, op de plaats gestreeken, daar na besmeerd met wat *Boter* en *Boom-Olie*; dit herhaald men alle dagen eens. Dit Middel is ook goed voor *Spatten* en *Gallen*, die wat verouderd zyn.

E I N D E.

LANDMANS ZAKBOEKJE,

OF DEN ONÖNTBEERELYKEN

VEE DOCTOR,

Zynde een Verzameling van verscheide be-
proefde Middelen, zoo ter Geneezing
van PAARDEN als van het
RUNDVEE.

TWEEDE STUKJE.

REMEDIEN VOOR HET RUNDVEE.

Het Springvuur of Fenyn.

De voornaamste teekens zyn: Geele in plaats van Roode Aderen in het Wit der Oogen, Pisverstopping, Zwelling in het Bovenste Kaakement des Monds, en robbelige Puisten langs den Hals; ook is het Beest loom en traag, en wil niet eeten. Zoo dra men nu deeze Kwaal bespeurd, zal men aldus te werk gaan: Voor eerst moet het Beest aan weerskanten van den Hals Adergelaaten worden, ieder Laating groot een mengele, dus samen twee mengelen Bloeds; dog indien het

het Beest zes honderd ponden zwaar is omtrent drie mengelen; daar en tegen als het jong is, moet de hoeveelheid Bloeds verminderd worden. Indien men ziet dat de Ziekte reeds gevorderd is, zal men het, in plaats van aan den Hals, op de Melk-Aderen aan weerszyden van de Uijers het Bloed aftappen, dewyl de Ziekte allengskens zig naar agteren uitbreid, en deszelfs toestand doodelyker word. Na de Eerste Laating zal men het terstond een fles van de volgende Drank ingeeven: Neemt een half pond *Wilde Wyn-gaardswortel*, vier lood *Lange Hoekwortel*, beide grof gestooten, agt lood *Rooden Bolus* Poeder, een lood gemeene *Aloë*, vyf pinten *Bier*; laat dit samen een half uur kooken, tot op een derde, dan door een doek gegooten en laten verkoelen, daar na wel geroerd, word in twee pints flessen gedaan en ten gebruik weggezet. Alvoorens een fles deezes Dranks in te geeven moer die wel geschud worden, en twaalf uuren daar na, of wat vroeger na den nood verëischt, geeft men de andere in. Indien 'er nu niet spoedig een sterken Afgang volgt, moet dezelve hoeveelheid *Aloë* nog eens met *Boom-Olie* gewreeven, en daar meede vermengd, ingeeven worden; want de hevige Ontlasting verëischt haast; dog wanneer by de Kwaal van het Beest voor het gebruik des Hulpmiddels reeds Ontlasting verzeld ging, is een half lood *Aloë* by de andere Ingredienten van voornoemde Drank genoeg. Ter spoediger geneezing van het Dier, moet een zwart *Niesworteltje* op de Bil tuschen het Vel en Vetrok geplaatst worden, bekend onder den naam van een *Wrang* of *Dragt*. Door deezze Remedie word die Kwaal, wanneer ze niet te ver gevorderd is, genoegzaam onfeilbaar geneezen, en is Anno

1783 in de Nieuwspapieren bekend gemaakt door de Maatschappij ter bevordering van den Landbouw te Amsterdam.

De Kug der Kalvers.

Plukt een deel *Wolle Bladeren*, ter quantiteit van vier handvollen, kookt die in twee kannen *Zoete Melk* en *Water*, en geeft ze hier tweemaal 's daags een halve pint van in. Wyders zal men ze om den anderen dag, (ten einde de Verstopping der Longpypen te geneezen) ingeeven een Theekop *Raap-Olie*; zoo dit dan nog niet helpt, zal men ze in de Staart, dicht by de Pluim, Bloedlaaten, en vervolgens ingeeven een half Theekopje gemaalen *Mostaartzaad*, in een bierglas gemeene *Siroop* geroerd en voorts met wat *Water* of *Melk* dun gemaakt. Of

Anders

Bereid het volgende: Neemt *Kaasjeskruid*, twee oncen gedroogd en gepulviseerd, *Bakelaar*, *Selderyzaad*, gemaalen *Zoetbout*, van ieder anderhalve once, *Anys-* en *Komynzaad* een once, samen fyn gestooten; Hier van roerd men tweemaal 's daags een tinne lepel in twee à drie pinten *Zoete Melk*, en doet hun dit warm drinken; dit veroorzaakt een spoedige Geneezing. Dan by aldien ze geen Ontlasting krygen: Neemt een vierde pond *Kamilbloemen* getrokken in twee pond *Water*, een vierde pond gemeen *Zout*, een lood *Robarber* Poeder, en twee lepels *Honing*, samen geroerd, dan door een doek gegooten en ingegeeven. Dog zyn ze te sterk aan den Dry, zoo geeft hun in een halve once *Robarber*, met een

een once *Kryt* en *Kreeftöogen*, samen gemengd, wat vogt gemaakt, en met een Kooisblad in de Keel gestookten. Men kan ze ook Klisteeeren met een Aftrekfel van *Kamilbloemen*, *Honing* en *Zout*.

Het Schurft.

Neemt *Tabaksteelen* vier pond, laat dit in twee kannen *Water* kookten tot op de helft, doet 'er dan by *Campher* een lood, *Witte Precipitaat* een vierde loods, *Levende Kalk* anderhalf lood, *Bolus* twee lood, en *Spaansche Vliegen* een half lood, laat dit vierëntwintig uren samen zagijes trekken. wringt het dan door een doek, dan hebt gy een Vogt waar meede men dunnetjes de schurft plaatsen bestrykt, die welhaast geneezen zullen.

Om een Koe te doen Opdroogen.

Neemt een half pond *Roode Bolus*, twee vingerhoeden gepoederde *Zevenboom*, en zoo veel *Groene Zeep* als genoeg is om een Bal te maaken, die men het Beest ingeeft, en het 'er drie uren op vasten laat. Of geeft ze twee dagen agtereen een pint *Azyn* in, en wryft de Uijers met *Dialthea Zalf* en *Groene Zeep* vermengd; dog zy moeten dan niet meer gemolken worden.

De Moerziekte.

Deeze Ziekte ontstaat door Ontsteeking in de Baarmoeder, doordien het Navuil niet genoeg ontlast is na het Kalven; ter voorkooming deezer Kwaal is het Aderlaaten ten minsten tweemaal 's Jaars zeer noodzakelyk. Dan by aldien ze egter hier door worden aangetast, zoo gaat men aldus

aldus te werk : Voor eerst zal men Bloedlaaten op de Melk Aderen, leggende aan beide zyden van den Buik. 2. Aan de Speenen trekken, daar komt dan Vogt uit of niet, ten einde de doorstraling te bevorderen. 3. Het Beest warm toe te dekken, en met een Roskam zagt te rosen vooral op den Rug. 4. Bereid het volgende : Neemt anderhalve fles *Water* met een handvol *Zevenboom*, laat dit verkooken tot op de helft, en geeft 'er het Beest een halve fles van in. 5. Kookt in anderhalve fles *Water* een half pond *Vygen* klein gesneden een half uur lang, doet 'er dan by *Wynruit* en *Anyszaad*, van elks een handvol, laat het nog een half quartier koken, dan doorgegooten, en bloedlaauw zynde, Klisteed het drie à vier uren na de voornoemde ingeeving van het *Zevenboomwater*. 6. Vyf uren daar na, geeft het in een goed glas *Boom-Olie*. 7. Neemt twee pinten *Kaarnmelk*, waar in men twee hadvollen *Vlierbloemen* kookt, dan doorgiet, waar van men het Beest vyf uren na het gebruik van den *Olie* een fles met een vierde fles *Zevenboomwater* ingeeft. 8. Vyf uren daar na geeft het in een halve pint *Genever* met een vierde pond *Siroop* gemengd, en braaf omgeschud. 9. Zet vyf uren daar na een Klisteer gemaakt uit een pint *Kaarnmelk*, waar in een handvol gekneust *Anyszaad* gekookt heeft. 10. Geeft het vervolgens van vyf tot vyf uren in een fles van voornoemde *Vliermelk* en *Zevenboom*; het geen men agtervolgt zoo lange als men ziet dat zulks noodig is. Wanneer men nu bevind dat het Beest beter word, en maar weinig Navuil afgeeft, zal men het nog eens een halve fles *Zevenboomwater* ingeeven, ten einde het overige Navuil af te zetten; En eindelyk zal men

men vooral zorg dragen, dat het Beest wel de voorschreeve Middelen gebruikt, en het zyn gewoon Voedzel onthouden word; daar en tegen zal zyne Spyze zyn *Gepelde Grut* in veel *Water* gekookt, en deeze Slobber het voorgezet, moe- tende altyd bloedlaauw weezen.

*Een Wind in de Lyfmoeder of
in de Lenden.*

Deeze Kwaal ontstaat gemeenelyk kort na het Kalven, hoewel ze het ook op andere tyden kunnen krygen, dog in het eerste geval is't het allergevaarlykst. Wanneer nu een Koe hiermeede behebt is, zal men dezelve op een warme plaats zetten; Ten tweeden ze de Mist afhaalen, en in de Ooren en den Staart Aderlaaten; Wyders bereid men de volgende Drank: Neemt een pint *Witte Wyn*, vier *Eijeren*, en een half lood *Foellie*, fyn gestooten; dit samen wel vermengd zal men het Beest bloedlaauw ingeeven. Voorts zal men het de Lenden beleggen met natte *Leem* met *Azyn* gemengd.

Anders.

Neemt *Saffraan*, *Boontjes Bakelaar*, *Wit Vierkruid* en *Terpentyn*, van ieder een once, en een dikke *Porey* klein gesneden, dit samen in een pint *Zoete Melk* gekookt, dan doorgegooten, roerd 'er dan door twee klein geklopte *Eijeren*, en geeft het in. Voorts belegd de Lenden met *Leem*, *Azyn* en *Terpentyn* gemengd. Wyders zal men ze in de Tong en de beide Ooren Aderlaaten, en de Klauwen wat affnyden.

Het Mild-Vuur ook Longe-Vuur genaamd.

De teekens zyn: 1. Opgespannen Bloedvaten die van tyd tot tyd meer opzetten. 2. Een benaauwde Ademhaaling en Kug of Hoest, waar aan het Beest, zoo men 'er niet schielyk by is, weldra komt te sterven, hebbende een steekende pyn en groote Zwellings aan de Kop, en eenigzints een stinkenden Aasem. Ook is deeze Ziekte besmettelijk, dog dit kan door een Laating voorgekoomen worden. Belangende nu de Geeneezing gaat men aldus te werk: 1. Zal men op beide de Melk-aderen Aderlaaten. 2. Drie dagen agtereen geeft men het in het volgende Middel, dog zoo het te zwak was, slaat men een dag over: Neemt *Wyn-Azyn* een musje, *Raap-Olie* een halve pint, *Schelkruid* en *Wynruit* van elks een lood, *Helleborus* een half lood, *Zevenboom* een once, met een pint *Water* en drie lood *Knosflook* gekookt, dan doorgegooten, voorts 'er een half pond *Honing* doorgeroerd en ingegeeven. 3. Zal men het Beest in den Nek en Borst *Vuurkruiden* leggen om Dragt te krygen, ter verligting der Koppyn. 4. Als het ten naasten by hersteld is, geeft men het dagelyks in een pint *Kaarnmelk* waarin *Vlierbloemen* gekookt hebben, met een lepel *Cremortartary* daar onder geroerd, welk Middel men alle agt dagen herhaald, om het Bloed te zuiveren. Ten 5. moet men zyn gewoon Voeder onthouden, geevende het in die plaats een bloedlaauw Slobber van gekookte *Grutten* en tot Drank *Gruttewater*.

Bloedziekte.

De teekens zyn een waggelende Gang even als of ze vallen zullen, de oogen zien zeer vaakerig, en kunnen niet slaapen, geduurig gaan ze leggen en staan weer op, schynen geen pyn te hebben want steunen niet, ten minsten is het zeldzaam. Derzelver Geneezing bestaat in een Laating aan den Hals en in beide de Ooren, wanneer ze binnen het half uur geneezen zyn; dog dan moet men ze wat warm houden, en hun laauwe Drank en zagt Voedzel geeven, waar meede men twee à drie dagen aanhoud.

Voor een Beest dat het Lyf Zwelt.

Neemt *Narduszaad* een lood, *Nootmuscaat* en *Roelie* van elks een half lood, samen gestooten en gekookt in een kan versch *Bier*; roerd 'er dan twee *Eijeren* door, en geeft het in. Dog deeze Remedie moet men niet geeven aan een Koe die Kalf draagd, dewyl 't het Jong zou schaden.

Oogöntsteeking.

Neemt *Kruim van Tarwenbrood* geweekt in *Brandewyn*, waar in het *Wit* van twee *Eijeren* geroerd, doet 'er by een lood gepoederde *Campher*, maakt hier van een deeg, legt dit een handbreed rondom de oogen, en ververscht het tweemaal 's daags; Wyders zal men dagelyks de Oogen waschen met het volgende Oogwater: Neemt *Onderhaaf* (*Hædera Terresteris*) vier handvol-
len, in een steenen mortier gestooten, roerd 'er dan door het *Wit* van zes hard gekookte *Eijeren*,

VOOR HET RUNDVEE. 51

ren, een halve pint *Witte Wyn*, en een vierde pint *Roozenwater*, drie lood *Kandyzuiker*, anderhalf lood *Koperrood*, en twee lood *Zout*; dit alles wel doorëen gestooten zynde, laat men het overdekt een nagt in de Kelder staan rusten, wanneer men het door een Kous laat lekken, stellende onder dezelve een Pot om het Vogt te ontfangen; dit Nat bewaard men in een welgestopte fles.

Anders.

Laat een half lood *Vitrioli Cipri* weeken in vier oncen *Roozenwater*, tot dit Vogt blaauwagtig word; is meede een zeer goed Oogwater voor Rundvee en Paarden.

Een Pleister voor Stooten of Schoppen.

Neemt *Rooden Wynmoer* twee pinten, *Groene Zeep* een half pond, *Honing* en *Tarwenbloem* van elks een pond, zagjes samen gekookt en wel geoerd, daar na 'er een once *Campber* door gestrooid, en tot een Pleister op de Wonde gelegd; is Probatum voor Runders en Paarden.

Anders.

Neemt een pond *Koepis*, vier *Eijeren*, een once gestooten *Aluin*, een lood *Zwavelbloem*, een roomer *Brandewyn*, een vierde pond *Honing*, samen gemengd; voorts wat gekookt, en daar na met *Lynkoekmeel* tot een Zalf gemengd, dan op linnen gesmeerd, en die Pleister op de Wonde gelegd. Is goed voor Beesten en Paarden.

Een Draagzalf.

Neemt *Terpentyn* en *Honing* van elks twee lood, *Mirrbe* een half lood, *Aloë* een lood, en twee *Eijerdoorns*, samen tot een Zalf gewreven, en op de Wonde gelegd.

Poeder om te Verdroogen, en het Vleesch te doen Groeijen.

Neemt *Honing*, en gezifte levende *Kalk* van elks een pond, samen gemengd, dan in een yzre pot gedaan, en op het Vuur laten calcineeren tot het droog is, dan gepulvrifeerd; is goed om in de Wonde te strooijen, wanneer men het met een plat Wiek overdekt.

Cataplasma, of Pap voor een Gezwell.

Neemt de Wortels en Bladeren der *Bismalva*, van elks twee handvollen, *Komyn*- en *Lynkoekmeel* een vierde pond, *Branneetels* vier lood, *Hoendermist* anderhalf lood, samen in versche *Koemelk* gekookt, roerd 'er dan door *Boon-Olie* en *Boter* van elks een pond, *Fenegriekmeel* zoo veel genoeg is om een Pap te maaken; moet heet op de Zweer gelegd worden, die dan welhaast ripen zal.

De Koorts.

Voor eerst zal men drie dagen agtereen Aderlaaten; neemt dan *Garstewater* drie pond, *Roosmaryn* en *Salie* van elks een handvol, *Parietaris* en *Vioolbladeren* samen een handvol; Alles fyn

gesneden kookt men een quartier uurs met een handvol *Zout*, zet het dan af, perst het Nat door een doek, voegt'er dan by *Amandel-* en *Roozen-Olie* van elks zes lood, samen wel geroerd, waar meede men het Beest moet Klisteeren. Is goed.

Brandige Uijers.

Deeze Brandigheid ontstaat uit Verdikking en groote overvloed des Bloeds, en word aldus geneezen: Voor eerst terstond Bloedlaaten op de Melk Aderen. 2. Besmeerd de Uijers met *Kly* en *Azyn* samen vermengd. 3. 's Morgens en 's avonds gesmeerd met oude *Varkensreuzel*; dan zoo de Uijers zig tot zweeren zetten, legt'er dan de volgende Pap op: Neemt *Komynzaad* en *Lynkoekmeel* van elks eveveel gekookt in *Zoetemelk*, doet'er dan zoo veel gepoederde *Hoendermist* by, als noodig is om een dikke Pap te maaken, doet dit in een linnen Sloof, en aan de vier hoeken een Touw, bind alzo de Sloof onder het Lyf van het Beest, zoo dat de geheele Uijer daar inhangt, het welk om de zes uren moet ververscht worden, wanneer de Zweer wel dra zal doorbreeken. Dog by aldien de Zwelling niet veel is, en men die zoekt te doen verdwynen, doet dan, in plaats van voornoemde Pap, versche *Menschendrek*, egter moet men blijven voortvaaren met de Uijers met oude *Varkensreuzel* dagelyks te smeeren. Dog wanneer de Zweer doorgebroken is, neemt dan de volgende Zalf: *Honing* en *Terpenzyn* van elks vier lood, *Abë* en *Mirre* van elks anderhalf lood, en vier *Eijerdoorns*, samen tot een Zalf geklopt; deeze Zalf zuivert de Wonde in korten tyd. De Wonde nu gezuivert zynde, neemt men om

te doen opdroogen, en weder Vleesch in de Opening te doen groeijen, het *Poeder* te vinden *bladzyde* 52.

Koppyn.

De teekens zyn dat het Beest staat of het Bevangen is, wil niet eeten, en ziet 'er zeer loom uit: Voor eerst zal men het drie pond Bloed aftappen, en bereid het de volgende Drank: Neemt zeer fyn gepulvriseerd *Glas* en gebrande *Aluin* van elks twee lood, *Nootmuscaat* een lood, *Kandyzuiker* vier lood, alles wel gestooten roerd men in een pint *Witte Wyn*; laat het Beest dan eerst twee uren vasten, en geeft het den voornoemden Drank in, waar op men het weder twee uren vasten laat, wanneer het ras hersteld zal weezen. NB. Dit Middel is ook goed voor de *Koppyn* der Paarden.

De Witte Loop der Kalvers.

Dit krygen zy gemeenlyk of door verzuim, of door verkeerde behandeling; de voortekens dezer Kwaal zyn: een witte dunne en kleverige *Mist* of *Afgang*, verzeld van een zeer stinkende zuure *Reuk*; een verval van kragten en verzwakking der *Ingewanden*; en zoo men 'er niet schielik by is, een spoedige dood. De Middelen hier tegen zyn: 1. Neemt een bierglas *Brandewyn*, met een geraspte *Nootmuscaat* laauw ingegeven; en voerd het des middags en 's avonds maagtig met warme *Melk*. 2. Zoo dit niet helpt, geeft dan tweemaal 's daags het volgende Middel: Neemt twee oncen *Lyn Olie*, een once gepulvriseerd *Kryt*, en een lood gestoote *Kreeftsöogen* samen met een pond *Gortwater* gemengd. 3.

Laat des middags een once *Spaanse Zeep* in warme *Melk* smelten, en geeft het in. Wyders moet men het Beest spaarzaam voeren tot men wat beterschap ziet. Wanneer nu de *Zuure* en *Scherpe Stoffen* ontlast en verbeterd zynde, den *Afgang* evenwel blyft aanhouden, zoo kunnen twee of drie *Grynen Opium* veel dienst doen. Of neemt drie *Slaapbollen* in anderhalve kan *Water* gekookt, dan door een doek gegooten, dit Nat met *Melk* gemengd, kan men 'er tweemaal daags een halve pint van ingeeven. Voorts om de *Ingewanden* naderhand te versterken, zal men dagelyks ingeeven een pint *Water* waar in gekookt is een halve handvol *Alsem*, *Kamilbloemen* en *Willigenbast*, en daar na door een doek gegooten. Ook moet men in het *Hok* leggen een groot stuk *Kryt* of *Pyp-Aarde*, ten einde het *Kalf* daar aan zou lekken; zynde dit vooral extra goed.

De Raazende Blaar.

De teekens zyn dat 't Beest op eenmaal dol en wild word, 'er verwoed uitziet, schuimbekt, en een ysfelyke benaauwdheid toond, en somtyds binnen weinigen tyd sterft. De beste Remedie hier tegen is als volgd: 1. Men zal het tot slaauw wordens toe Aderlaaten aan den Hals, en het zelve al was het tot driemaal toe herhaalen; Het Beest door de Laating tot bedaaren gebragt zynde, zal men het geeven een sterke Purgatie van een lood *Falappe*, twee dragma's *Agaricus*, en drie oncen *Zout*, met *Siroop* en *Water*, samen een pint nats uitmaakende, gemengd. Voorts wat zwak voeren, waar na men het eenigen tyd wat *Salpeter* laat gebruiken, en dus deeze Ziekte langzaamlyk zoeken te geneezen.

De Buikloop of de Schyt.

De teekens zyn: Een witte of zwarte dunne zeer stinkende Mist, gemengd met zuiver of zwart Bloed, het Kalf verliest allen eetlust, vermagerd, verzwakt, en sterft eindelyk, na alvooers duydelyke teekens van zwaarte Buikkrimpingen gegeven te hebben. Dewyl deeze Ziekte besmettelyk is, zoo zal men, zoo spoedig mogelyk is, bekwaame Remedien hier tegens ingeeven.

1. Neemt een halve pint *Lyn-Olie* laauw gemaakt, waar meede men het Beest vier dagen agtereen klisteed. 2. Twee dagen zal men het ingeeven het volgende Middel: Laat een vierde pond *Arabische Gom* in warm *Water* smelten, roerd'er een once *Roodde Bolus* by, en een lood *Gezegelde Aarde*, doet'er wat *Melk* by, en geeft'er telkens een halve pint laauw van in. 3. Om den anderen dag een vierde lood *Robarber Poeder*, om de scherpe stoffen af te zetten. Indien nu na het gebruik deezer Middelen, uit de teekens blykt, dat de pyn, de scherpe stof, en de winden verminderd zyn, dog de Loop nog aanhoud, zal men driemaal ingeeven een dragma *Corte Simaroba* met een pint warme *Melk* gemengd, of een glas laauw *Water* met twaalf druppels *Tinctuur van Sydenham*. Wyders kookt een handvol klein gesneden *Formentikwortels* in een pint *Water*, dan doorgedaan, doet'er by agt druppels *Sydenhams Tinctuur*, en klisteed'er meede. Vervolgens zal men dagelyks het Beest de Kling met *Water* afspoelen, en met wat laauw *Water* en *Brandewyn* waschen. Ook het Lyf braaf borstelen, ten einde de doorstraling te bevorderen, nen moet het ook een frische Weide

en des nagts een zuivere Stal bezorgen. Zoo het egter gebeurde dat het Kalf nog eenigen tyd loslyvig bleef, kan men het door het gebruik van een weinig *Robarber*, een halve *Nootmuscaat* in een pint laauwe *Roode.Wyn* gemengd, voorts herstellen.

Het Lendebloed.

Dit is eigentlyk geen Bloed, maar Mist ver- zeld met een lymagtige en somtyds bloedige stoffe, die aan den Aarsdarm van tyd tot tyd zoo vast droogd, dat de Afgang daar door geheel belet word, door welke stoffe eene verdikking en brandigheid in het Bloed te voorschyn komt. Om deeze Kwaal te beletten en te geneezen gaat men aldus te werk: Men trekt eene Zeemledre Handschoen aan, alvorens wel vet gesmeerd met *Boom.Olie*, ten einde ze zagt en glad te maaken, waar meede men de Mist van langsaamerhand zagtjes afhaald, en hier meede vervolgd tot den Aarsdarm geheel gezuiverd is; Dit gedaan zynde, neemt dan een stuk *Oude Reuzel*, en smeerd daar meede den Darm, zoo ver men tasten kan, het welk terstond verzagt; daar na zal men het Beest aan den Hals Aderlaaten, en een Klisteer zetten van een pint laauwe *Boom.Olie*. Intusfchen bereid men de volgende Drank: Neemt een kan *Kaarnmelk*, laat die met een handvol *Vlierbloemen* zagtjes kooken, roerd 'er dan drie loos *Cremortartary* door, giet het door een doek, en geeft dit het Beest in. Met welk Middel men vyf of zes dagen vervolgd wanneer hetzelve weldra geneezen zal.

De Galziekte, of de Geluw.

De voortekens zyn Geele in plaats van Witte Oogvliezen, en duisterheid van het Gezigt, zynde de Gal en het Bloed door elkander geraakt: Voor eerst zal men het Beest aan weerskanten van den Buik Aderlaaren, en de Mond dikwils met *Zoutwater* uitwaschen. Wyders bereid de volgende Drank: Neemt *Galinga*, *Mirrhe*, en *Gentiaan*, van elks een lood, klein gestooten, en gekookt in een kan versch *Bier*, dan door een doek gegooten, voegt 'er dan by twee dragmas *Sal Prunel*, een half lood *Cremortartary*, twee dragmas *Bitterheilig*, en een scrupel *Safraan* gepulvriseerd, en samen gemengd; deeze Drank, in twee deelen verdeeld, zal men des morgens de eene helft, en des avonds de andere helft het Beest ingeeven, en daar op het een uur laten vasten. Des middags geeft men het in een pint *Kaarnmelk*, waar in een handvol *Vlierbloemen*, en een lood *Cremortartary* is gekookt, en daar na door een doek gegooten; Het Voedzel moet nu weezen *Gepelde Garst* in *Water* gekookt, dan doorgegooten, en dezelve bloedlaanw te eeten gegeven; ook verstrekt het Grutte Nat tot derzelve Drank.

De Puf.

Deeze Ziekte ontstaat door een te Vette Klaverrike Weide, inzonderheid tegens den Herfst, als 'er te veel Ryp gevallen is, of wanneer het Beest zig op den Stal aan Klaver zat gegeeren hebbende, 'er aanstonds veel op komt te drinken, of ook wanneer het sterk gemest word.

De

De voortekens van deeze Kwaal zyn: Een geweldige Zwelling des Buiks, een treurig en als wild uitzigt, benevens een afkeer van Voedzel. Om dit te geneezen gaat men aldus te werk: Voor eerst zal men het Beest geduurig heen en weer jaagen tot het zweet, geeft het dan terstond een glas sterke *Anys* of *Brandewyn* in, en dryft het dan wederom, vervolgens wryft het de Buik helder met een Borstel, het geen goed is om de winden te loozen; daar na dekt het wel met een Deeken, legt hier over een andere Deeken in heet Water doornat gemaakt, op dat het Dier aan het zweeten koome; Raakt het nu aan den Afgang dan is het behouden, anders moet men de Ontlasting bevorderen door het ingeeven van een lood *Fallap*. Of neemt Poeijer van *Senesbladeren* en *Robarber*, van elks een half lood, en *Potäsch* met twee lepels *Haning* tot een Conferf gemengd, dit dan tot een Drank met twee pinten *Oud Bier* geroerd, en warm ingegeeven; voors wryft men de Rug met natte Doeken, en zet het een *Tabaks Klisteer*. Dog wanneer alle deeze Middelen nog niet helpen, zoo maakt men eene Doorsteeking in den Buik, daartoe best gebruikende eene Heelmeesters *Troicar*, zynde een Instrument waar meede zy het Water afrappen. Of men maakt met een spits Mes een Opening van omtrent vier duimen lang, waar na men 'er een Ganzenschaft insteekt, waar aan een draad is, op dat die niet in den Buik zou vallen, waar door dan de Lugt uittrekt. Dit geschied zynde, moet men de Wonde dagelyks met half *Bier* en *Brandewyn* uitwaschen, en daar na met *Olie* en *Teer* tegens de Vliegen besmeeren; ook moet men een Kleed om de Buik binden, om die te ondersteunen, en de verslapte Ingewanden te ver-

sterken. Het Voedzel moet nu matig weezen; best is het eenig zagt Hooi, geen Groen en weinig drinken, waar meede men aanhoud tot het Beest volkoomen geneezen is.

De Bloei der Kalvers.

Men kend deeze Ziekte uit het sterk groeijen der Kalvers, wanneer zy vier of vyf weeken oud zynde, extra dik, vet en volbloedig worden, zy zyn duizelig, draaijen in het ronde, het Wit der Oogen word Rood; zy zwellen, zuizebollen en vallen eindelyk, hygende met groote benaauwdheid, ter neder. De Remedie hier tegen is: Voor eerst eene Aderlaating aan den Hals, dan ze te purgeeren met wat *Zout*; men onthoud ze de Portie hunner Melk, die men tot op de helft verminderd; men laat ze op een schraale Weide loopen, en voerd ze met Stroo, of men haald ze eenigen tyd op Stal. Dog zoo de Ziekte sterk is, moet het Kalf by herhaaling aan den Hals Adergelaaten worden; want zonder dit Middel sterft het Dier. Wyders wryft het met *Azyn* onder de Neus, en geeft het by tuschenpoozen in twee mengelen *Gortwater*, waar in een musje *Azyn*, een once *Salpeter*, en twee oncen *Honing* gemengd zyn.

Verlooren Eetlust.

Wascht het Beest den Mond uit met *Wyn*, *Zout* en *Azyn* samen gemengd; dit agtervolgt men eenige dagen agtereen.

Een Zweet-Middel.

Neemt *Witte Hoendermist* en *Witte Hondendrek*, van elks vierdehalf lood, *Campber* een half lood, mengd dit samen tot een bal, en steekt 't het Beest in de Keel, waar op men het een pint warm *Bier* ingeeft.

Koorts-Middel.

Neemt *Salie* en *Roosmaryn* van elks een handvol, *Vioolbladeren* en *Parietaria* van ieder anderhalve handvol, *Garstenwater* drie pond, dit samen een quartier uurs zagtjes gekookt met een weinig *Zouts*, giet het dan door een doek, by welk Doorzygzel doet *Roozen-Olie* en *Zoete Amandel Olie* van elks zes lood, waar meede men het Beest warm moet Klistereen. Is goed.

Het Bloedpissen.

Dit overkomt hun wanneer ze in schaadelyke Kruiden hebben gegeten, of door eene toevallige uitstorting van Bloed in zekere deelen van het Lighaam. De teekens zyn: dat het Beest Bloed pist, ten minsten eenig bloedig Water loost. Voor eerst zal men het terstond aan beide de zyden des Buiks Aderlaaten, in de Melkaderen, en bereid het de volgende Drank: Neemt *Selderyzaad* en *Lavaszaad*, van elks een half lood, *Boom-Olie* en *Witte Wyn*, van ieder een musje, samen gemengd, en geeft het koud in; den volgenden dag Laat men het nog eens aan den Hals. Neemt dan *Hoenderdrek* anderhalve handvol, *Smeerwortel* een handvol, samen een half

half uur gekookt in twee kannen *versch Bier*, dan doorgegooten, en het Beest ingegeven. Wyders geeft men het eens daags in een half musje *Boom-Olie*, met een once *Kanariezuiker* geklopt; dit is zeer dienstig ter geneezing van dit Ongemak. Zyn Voedzel moet nu wezen: half gaar gekookte *Garste Grut* zonder *Zout*, en de *Drank Garste water*, beiden bloedlaauw, dog geen *Hooi* of *Stroo*. Dan zoo voornoemde Remedien niet helpen, zoo zal men het Beest nog eens Aderlaaten aan de *Borst*, en het drie-maal daags ingeven: een half musje *Boom Olie* met twee oncen *Kanariezuiker*, ook eens daags een pint *versch Bier*, bloedlaauw, waar in een handvol *Smeerwortel* gezooden is, benevens tweemaal 's daags telkens een halve fles *Varkensbloed*, dus een fles daags, zal dan wel ras geneezen zyn.

De Blaar.

Is een Opspanning van de *Buik*, komende uit de *Pens* door veele *Winden* voort, wanneer die tot barstens toe is opgezet, en niet kan loozen. De *Middelen* ter geneezing zyn als volgt: 1. Zal men het Beest Aderlaaten aan den *Hals*, een ruim deel *Bloeds* aftappende. 2. Doet in een *Test* twee deelen *grof Zout*, en verder mer een pint *Bloed* van hetzelfde Beest, zoo dra het bloeden is gestuit, roerd het wel doorëen, en geeft het dus in. 3. Stopt een lange *Tabakspyp* met *Tabak*, steekt ze aan, en steekt den *Steel* daar van in den *Aarsdarm*, dog zoo 'er *Drek* in zit, haald die dan eerst af. 4. Neemt de *Kop* eener *Pyp* in de *Mond*, en blaast de *Rook* in het *Lighaam*, waar door het Beest zoo sterk begint te rooken, dat het binnen een *quartier* uurs twee Pypen

Pypen leedig rookt, het welk ten gevolge heeft, dat het Beest binnen een half uur zeer veel Winden loost, en daarna een dunne stinkende Drek: Dit alles alzoo in het werk gesteld zynde, sinkt het Beest, en is in een groote uur geneezen, en zoo dun en rank, als het ooit geweest is.

Voor de Grasfeerende Ziekte, of Vee-Pest.

De voortteekens zyn: 1. Wanneer het Beest schoon nog al eetende en drinkende, begint te knarstanden, en hem eenig Zeever ten Muil uitloopt; ook dat hem de Tong heet en dik word. 2. Dat de Afgang of begint op te stoppen, of by anderen dat ze te veel Ontlasting krygen, sommigen daarentegen krygen een dunne wateragtige Afgang, of ook wel een met Bloed en Eiter gemengd, wanneer zy slap en zeer niager worden. 3. De Oogen worden vuurig en rood, en het wit word geelagtig. 4. De Ooren worden slans en koud, en de Dorst is geweldig. Voor eerst zal men het zieke Beest van de gezonde afscheiden, en alleen zetten, zettende men van tyd tot tyd de deur en vengsters open, ten einde zoo veel mogelyk er versche lutt kan by koomen; men kan de Stal ook nuttelyk berooken met *Wierook* en *Mirre*. Wyders onthoud men het zyn gewoon Voedzel, en geeft een Slobber van *Garst* in *Water* gekookt, ook een weinig best *Hooi*, en zoo veel laauw *Putwater* als het drinken wil. Voorts gaat men aldus te werk: 1. Zal men het Beest Aderlaaten. 2. Met *Vierwortel* (*Hellab. Niger*) vuren, in het hangen der beiden Billen, steekende in elke Bil drie stukken der voorsehreuve Wortel, een vinger breed van elkan-

elkander, als ook twee stukken in de Borst, en in elken Voorschenkel slegts één; wordende alle deeze gestookten tusschen Vel en Vleesch, en daar boven op wat versche *Boter* of *Varkensvet* gesmeerd, latende die zoo lange zitten tot ze van zelfs uitvallen. 3. Wanneer hun Muil begint heet te worden, moet dezelve dagelyks twee à driemaal met het volgende Middel worden uitgewaschen: Neemt *Vlierbloemen*, *Wynruit*, *Donderblaaren* en *Ganserik*, van elks een handvol, in een halve pint *Wyn-Azyn* en wat *Zout* op een weinig *Vuur* uittrekken, dan uitgewrongen, en dit *Nat* ter wasching gebruikt. 4. Wanneer zy traag *Afgaan*: Neemt twee kannen versch *Dunnebier*, een vierde pond *Spaansche Zeep*, en twee lepels *Boere Siroop*, onderëen gemengd, en bloedlaauw ingegeeven. Of zoo zy daar niet behoorlyk van *Afgaan*, neemt dan een lood gepoederde *Aloë*, met een halve pint *Boom-Olie* gewreeven, en geeft dit in. Dit herhaald men, indien het noodig is, alle dagen eens; egter met opmerking, dat, wanneer de *Beesten* behoorlyk en natuurlyk beginnen *Aftegaan*, men met deeze *Remedie* ophoude. 5. Dan wanneer de *Beesten* te veel *Ontlasting* krygen, of die met *Bloed* en *Etter* gemengd is, zoo moet men ze des morgens en des avonds het volgende ingegeeven: Neemt *Galnooten*, *Bolus Armenicus*, en *Terra Sigillata*, van elks een once gepulveriseerd, en in drie *Poeders* verdeeld, waar van men telkens 'er één van in een halve pint *Dunbier* laauw ingeeft; des middags geeft men in een once *Veneetsche Triakel* in een halve pint *Bier* geroerd. Of anders in het volgende *Nat*: Neemt *Knoflook* en *Kalmuswortel*, van elks vier lood, *Lepelbladen*, *Salie* en *Alsemtoppen*, een halve hand-

handvol van elks, *Peperwortel* twee lood, *Huislook* een handvol, *Gengber* een lood, samen op drie mengelen *Oud Bier*, en een pint *Brandewyn* gekookt een half uur lang, dan doorgegoeten, en telkens hier van een halve pint, met de voorschreve *Triakel* gemengd, ingegeven. Wyders bereid men het volgende Poeder: Neemt *Komyn* en *Anyszaad*, *Bakelaar*, *Fenegriek*, *Califse Poeder*, *Geneverbesfen* en *Pestwortel*, van elks vier lood; dit alles gepulveriseerd, en het dagelyks twee oncen, met een once *Triakel* in een pint *warm Bier*, ingegeven; doe hier meede houd men op, wanneer zy te veel *Afgang* krygen.

6. Vervolgens voederd men ze op de volgende wyze: Neemt twee kannen *Dunbier*, kookt daar in drie à vier sneeden *Roggenbrood*, zet het dan af, roerd 'er in zes *Eijeren* met het Wit en wat *Boter*. Des morgens en des avonds geeft hun een Slobber van *Grutten* in *Water* zonder *Zout* gekookt; de Drank zy *Gortwater* met twee lepels *Siroop*, latende hun dit bloedlaauw drinken zoo veel zy willen.

Anders.

Dan zoo wanneer een Beest, de Ziekte krygende, zeer hardlyvig is, zoo heeft men eene andere manier van het te geneezen die veel eenvoudiger is, en waar meede ik verscheidene geneezen hebbe, hier in bestaande: 1. Zal men het, na afzondering der Gezonden, aan den Hals Aderlaaten. 2. Om *Afgang* te bevorderen, geeft het alle dagen eens in: een once *Alcè* met een halve pint *Boom-Olie*. 3. Men klistoord het met een pint laauw *Zemelwater*, een lepel *Honing*, en een musje *Boom-Olie*.

4. Geeft

66 REMEDIEN VOOR HET RUNDVEE.

4. Geeft het driemaal's daags in een kan *Koud Water*, met een halve pint *Wyn-Azyn*, en twee lepels *Boeren Siroop* famen geroerd. 5. Zal men het *Vuurkruiden* in de beide Billen, de Borst en voorfte Schenkels. 6. Geeft het eens daags in de volgende Drank: Neemt *Coloquint*, *Robarber*, *Bakelaar*, *Helleborus Albi*, en *Boontjes Hoolwortel*, van elks een lood, *Veneetsche Triakel* een once, *Wynruit* een handvol, *Saffraan* een scrupel, *Huislook* een halve handvol, en drie lood *Zout*, famen gekookt in drie kannen *Dunbier* tot op de helft, dan doorgegooten, en geeft 'er telkens een pint van in; de Spyze is als vooren gezegt is, een Slobber van gekookte *Gort*, de Drank zy of dun *Gortwater*, of somtyds flegts zuiver *Putwater*, bloedlaauw, men laat ze zoo veel drinken als ze maar willen, want de *Beesten* dan gemeenelyk zeer dorstig zyn.

E I N D E.

BLADWYZER.

EERSTE STUKJE.

REMEDIEN VOOR DE PAARDEN.

V oor den Droes.	Bladzyde	5
Remedie voor den Hoest.		8
Pillen voor den Hoest.		ibid.
Voor een Verouderde Hoest.		9
Remedie voor de Vyver.		ibid.
Klisteren.		10
Voor het Pleuris.		11
Voor een Paard dat niet kan Pissen.		12
Voor de Buikpyn of het Cholyk.		13
Voor Wormen in de Maag.		ibid.
Voor een Paard dat Bloed pist.		14
Voor een Paard dat Bevangen is.		15
Poeder voor een Bevangen Paard.		16
Remedie voor een Verbit Paard.		ibid.
Voor een Schel op het Oog.		17
Een Vlek op het Oog.		ibid.
Oogüntsteeking.		ibid.
Voor Gekwetste Oogen.		18
Maan-Oogen.		ibid.
Pillen voor een Maan-Oogig Paard.		19
Remedie voor een Dempig Paard.		ibid.
Pillen voor een Dempig Paard.		20
Voor de Schurft.		ibid.
Een Laxeerende Olie.		ibid.
		Voor

<i>Voor de Worm.</i>	21
<i>Remedie voor het Longe-Vuur.</i>	22
<i>Diapent Poeder.</i>	23
<i>Hertogs Poeder.</i>	24
<i>Konings Poeder.</i>	ibid.
<i>Poeder van Oldenburg.</i>	ibid.
<i>Ruiters Droespoeder.</i>	25
<i>Hoornzalf.</i>	ibid.
<i>Voor een Paard dat Vernageld is.</i>	ibid.
<i>Wondzalven.</i>	26
<i>Zalf voor een Paard dat zig Verrekt heeft.</i>	27
<i>Hyperium Olie.</i>	ibid.
<i>Timmermans Olie.</i>	ibid.
<i>Knobbel-Olie.</i>	ibid.
<i>Voor een Verrukte Koot.</i>	28
<i>Voor een Gat in de Koot of Hoef, waar het Leewater uitloopt.</i>	ibid.
<i>Remedien voor de Spat.</i>	ibid.
<i>Steengallen.</i>	29
<i>Schythakken.</i>	30
<i>Overkootig.</i>	ibid.
<i>De Legger.</i>	31
<i>De Mokvoet.</i>	ibid.
<i>Zalf voor de Mok.</i>	32
<i>Om een Paard de Beenen meede te was- schen.</i>	ibid.
<i>Een Drank voor een inwendige Wond.</i>	ibid.
<i>Een Drooge Lange.</i>	33
<i>Voor een Paard dat te veel Purgerd.</i>	34
<i>De Koude Pis of Louterstal.</i>	ibid.

B L A D W Y Z E R.

<i>De Kramp.</i>	35
<i>Een Paard dat gedrukt is.</i>	ibid.
<i>Een Vaar.</i>	36
<i>Om de Luizen te verdryven.</i>	37
<i>Raspen aan de Beenen.</i>	ibid.
<i>Een Kwetsuur in de Mond.</i>	ibid.
<i>Een Wond-Pleister.</i>	38
<i>De Kolder.</i>	ibid.
<i>Kreupel in de Borst of Boeglam.</i>	39
<i>Kreupel in het Kruis of Heup.</i>	40
<i>Om den Adem goed te maaken.</i>	ibid.
<i>Om een Paard Vet te maaken, en de</i>	
<i>Gezondheid te bewaaren.</i>	ibid.
<i>Zalf voor Gezwolle Beenen, of andere</i>	
<i>Gezwollen.</i>	41
<i>Voor een Paard dat het Vet in het Lys</i>	
<i>gesmolten is.</i>	ibid.
<i>Voor een Paard dat Vergift of Veeren</i>	
<i>gegeeten heeft.</i>	42
<i>Voor de Wratten.</i>	ibid.
<i>Voor Geborstte Zenuwen.</i>	ibid.

T W E E D E   S T U K J E.

R E M E D I E N   V O O R   H E T   R U N D V E E.

<i>Voor het Springvuur of Fenyn.</i>	43
<i>De Kag der Kalvers.</i>	45
<i>Voor het Schurft.</i>	46
<i>Om een Koe te doen Opdroogen.</i>	ibid.
<i>De</i>	De

<i>De Moerziekte</i>	46
<i>Een Wind in de Lyfmoeder of in de Lenden.</i>	48
<i>Het Milt-Vuur ook Longe-Vuur genaamd.</i>	49
<i>Bloedziekte.</i>	50
<i>Voor een Beest dat het Lyf Zweld.</i>	ibid.
<i>Oogöntsteeking.</i>	ibid.
<i>Een Pleister voor Stooten of Schoppen.</i>	51
<i>Een Draagzalf.</i>	52
<i>Poeder om te Verdroogen, en het Vleesch te doen Groeijen.</i>	ibid.
<i>Cataplasma of Pap voor een Gezwel.</i>	ibid.
<i>Voor de Koorts.</i>	ibid.
<i>Brandige Uijers.</i>	53
<i>Koppyn.</i>	54
<i>De Witte Loop der Kalvers.</i>	ibid.
<i>De Raazende Blaar.</i>	55
<i>De Buikloop of de Schyt.</i>	56
<i>Het Lendebloed.</i>	57
<i>De Galziekte, of de Geluw.</i>	58
<i>De Puf.</i>	ibid.
<i>De Bloei der Kalvers.</i>	60
<i>Verlooren Eetlust.</i>	ibid.
<i>Een Zweet-Middel.</i>	61
<i>Een Koorts-Middel.</i>	ibid.
<i>Het Bloedpifsen.</i>	ibid.
<i>De Blaar.</i>	62
<i>Voor de Grasseerende Ziekte, of Vee-Pest.</i>	63

E I N D E.